

ZPORR

Zintegrowany Program
Operacyjny
Rozwoju Regionalnego

ZBADANIE POTENCJAŁU INNOWACYJNEGO SUBREGIONU RADOMSKIEGO

**raport z badań
etap II
ANALIZA**

pod redakcją

Katarzyny Głąbickiej i Janusza Kalotki

Politechnika Radomska
im. Kazimierza Pułaskiego

Radom 2008

**ZBADANIE POTENCJAŁU INNOWACYJNEGO
SUBREGIONU RADOMSKIEGO**

**raport z badań
etap II
ANALIZA**

praca pod redakcją
Katarzyny Głąbickiej, Janusza Kalotki

Copyright © by Politechnika Radomska, Radom 2008

ISBN 978-83-7351-239-9

Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach działania 2.6 Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy Priorytetu 2
Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach ZPORR

Druk i oprawa:

Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji – PIB
ul. K. Pułaskiego 6/10, 26-600 Radom, tel. (048) 364-42-41, fax (048) 364-47-65
e-mail: instytut@itee.radom.pl <http://www.itee.radom.pl>

*Elżbieta Noworol-Luft, Arkadiusz Durasiewicz, Katarzyna Mucha,
Biuro Projektu
Politechnika Radomska*

ANALIZA INNOWACYJNOŚCI FIRM SUBREGIONU RADOMSKIEGO

1. Przedmiot działalności firm innowacyjnych

W tej części rozdziału omówione zostały informacje zebrane na podstawie ankiet skierowanych do 100 najbardziej innowacyjnych przedsiębiorstw działających w subregionie radomskim. Jednym z celów ankiety było dokładne przedstawienie i określenie branży, rodzaju i profilu działalności firm. Istotne w badaniu było przeanalizowanie produktów i usług sprzedawanych oraz wdrażanych przez przedsiębiorstwa. Ważnym kryterium, które przeanalizowano byli odbiorcy produktów bądź usług oferowanych przez firmy (grupa docelowa, konsumenci, sektory), a co za tym idzie czy pojawiają się nowe rynki zbytu dla produktów/usług dla wyżej wymienionych odbiorców. W badanej próbie udział wzięło 75 proinnowacyjnych firm istniejących w rejonie Południowego Mazowsza.

Ta część prowadzonego w przedsiębiorstwie procesu gospodarczego, która dominuje w jego działalności i jest skierowana na stworzenie rynkowej oferty przedsiębiorstwa stanowi podstawowy rodzaj działalności i określa jej przedmiot²⁵.

Przedmiotem działania przedsiębiorstwa jest systematyczna wymiana produktów dokonywana przez wyspecjalizowane w tym zakresie instytucje, czyli inaczej handel. Z jednej strony przedsiębiorstwo pozyskuje z otoczenia określone dobra, z drugiej występuje z ofertą dostarczenia określonego zestawu dóbr. W gospodarce rynkowej owe procesy wymiany zachodzące między przedsiębiorstwem i otoczeniem przyjmują postać transakcji kupna-sprzedaży. Zwykle między tymi transakcjami (fazami) usytuowana jest, bardziej lub mniej rozwinięta, faza przetwarzania dóbr zakupionych w dobra oferowane do sprzedaży. Wzajemne proporcje i relacje, jakie kształtują się między wymienionymi fazami, mogą być bardzo różnorodne, zależnie od rodzaju działalności przedsiębiorstwa, ponieważ może ono prowadzić swoją działalność w sferze produkcji (nie chodzi tu tylko o produkcję dóbr i usług materialnych, ale także usług niematerialnych), handlu (wymiany) lub połączyć te elementy – przedsiębiorstwo produkcyjno-handlowe.

Tak więc przedsiębiorstwa ze względu na przedmiot działalności, można podzielić na produkcyjne, handlowe i produkcyjno-handlowe. Sfera produkcji może być podzielona na²⁶:

²⁵ http://pl.wikipedia.org/wiki/Plan_gospodarczy.

- produkcję materialną,
- usługi materialne,
- usługi niematerialne.

Uwzględniając te podziały można tworzyć różne kombinacje określeń charakteryzujących przedmiot działania przedsiębiorstw, które często występują pod innymi nazwami. W nazwie przedsiębiorstwa do opisu przedmiotu jego działania mogą być użyte różne określenia np.: produkcyjne, handlowe, produkcyjno-handlowe, usługowo-handlowe, usługowo-produkcyjne, transportowe, naukowo-produkcyjne, rolniczo-przemysłowe itd²⁷.

W warunkach gospodarki centralnie zarządzanej, przeważała tendencja do utrzymania przedsiębiorstw w miarę jednorodnych pod względem przedmiotu działalności. Obowiązywała wówczas zasada tzw. czystości branżowej, ułatwiająca ich grupowanie w układach branżowych i centralne nimi sterowanie. Gospodarka rynkowa, oparta na różnorodnych formach własności oraz daleko idącej autonomii gospodarczej przedsiębiorstw, nie stwarza takich ograniczeń. Jednocześnie zaostrzające się warunki konkurencji rynkowej – a także inne czynniki (np. różnego rodzaju zasoby przedsiębiorstw, więzi techniczno-produkcyjne itd.) – wywołują tendencje do rozszerzania i różnicowania przedmiotu działalności przedsiębiorstw, co jest już widoczne w polskiej gospodarce: liczne powstające spółki prywatne szeroko zarysowują przedmiotowy zakres swej działalności²⁸.

W zależności od przyjętej zasady podziału można wyróżnić funkcje rozmaitego rodzaju. Ze względu na hierarchię zadań, których realizacji służą poszczególne grupy czynności (funkcji), wyróżnia się np. funkcje podstawowe i pomocnicze. Funkcje podstawowe przedsiębiorstwa jako całości dotyczą realizacji głównych jego zadań. W przedsiębiorstwie produkcyjnym będzie to, np. wytwarzanie i sprzedaż wyrobów, w przedsiębiorstwie usługowym świadczenie usług, w przedsiębiorstwie handlowym sprzedaż towarów itd. Realizacji funkcji podstawowych z reguły towarzyszy konieczność pełnienia licznych funkcji pomocniczych zapewniających obsługę procesu realizacji funkcji podstawowych. W przedsiębiorstwie produkcyjnym można tu wymienić m.in. zaopatrzenie, transport, ewidencję i sprawozdawczość, remonty, gospodarkę narzędziową i energetyczną itd.

W innych przedsiębiorstwach mogą one stanowić funkcje podstawowe, np. transport w przedsiębiorstwie transportowym. Tak samo dla wewnętrznych komórek przedsiębiorstwa: funkcje pomocnicze z punktu widzenia przedsiębiorstwa (np. remonty) stają się funkcjami podstawowymi tych komórek (np. działu głównego mechanika). Innym przykładem ogólnego podziału funkcji w przedsiębiorstwie, tym razem opartego na strukturze cyklu działania zorganizowanego, jest podział na funkcje regulacyjne (kierownicze) i wykonawcze. Pierwsze z nich mają charakter

²⁶ Pietraszewski M., *Ekonomika i organizacja przedsiębiorstw*, EMPI2, Poznań 1995, s.12.

²⁷ Tamże, s.14.

²⁸ Tamże, s.50.

konceptyjny i wiąże się z przygotowaniem, podejmowaniem i przekazywaniem decyzji oraz kontrolą ich realizacji, drugie sprowadzają się do wykonywania poleceń. Wyróżnienie całej grupy funkcji kierowniczych i ich dalszy (głębszy) podział ma istotne znaczenie praktyczne, jako że stanowi jedną z podstaw kształtowania struktury organizacyjnej i systemu zarządzania w przedsiębiorstwie.

Powszechnie stosowany jest także – zarówno w teorii, jak i w praktyce – podział funkcji w przedsiębiorstwie według faz i rodzajów działań składających się na proces gospodarczy. W przedsiębiorstwie przemysłowym można dla przykładu wyróżnić następujące funkcje²⁹:

- techniczne przygotowanie produkcji (tpp), a w jego ramach np. przygotowanie konstrukcyjne i technologiczno-techniczne,
- zatrudnienie i gospodarka czynnikiem ludzkim,
- inwestycje i gospodarka środkami trwałymi,
- produkcja podstawowa,
- działalność pomocnicza (transport wewnętrzny, gospodarka narzędziowa, gospodarka energetyczna i wodno-ściekowa itp.),
- sprzedaż,
- gospodarka środkami pieniężnymi (funkcja finansowa), ewidencja i sprawozdawczość.

Należy tu zwrócić uwagę na³⁰:

- pewną umowność, a zatem możliwość odmiennego wyodrębniania i grupowania funkcji w omawianym przekroju (np. z różnym stopniem szczegółowości),
- odmienność struktury funkcji i stopnia ich rozbudowy w przedsiębiorstwie, zależnie od ich przedmiotu działania, gałęziowo-branżowego profilu działalności itp.,
- zmienność struktury i stopnia rozbudowy funkcji w czasie.

Ostatnia z omawianych cech wskazuje na charakterystyczne zjawisko ewolucji funkcji przedsiębiorstwa, uzależnionej m.in. od takich czynników, jak³¹:

- poziom rozwoju gospodarczego,
- postęp naukowo-techniczny,
- mechanizm funkcjonowania gospodarki,
- wielkość przedsiębiorstwa.

Za pomocą tych cech możemy wskazać pewne ogólne tendencje w przedsiębiorstwach np. sfery produkcji materialnej tendencje te polegają na przechodzeniu do dominacji funkcji produkcyjnych i technicznych w kierunku wzrostu roli i stopnia

²⁹ Gołemska E., Logistyka globalna, Kompendium wiedzy o logistyce, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa – Poznań, 2001, s.38.

³⁰ Tamże, s.43.

³¹ Tamże, s.60.

rozwoju funkcji: gospodarki czynnikiem ludzkim, finansowej, sprzedaży (rynkowej) czy funkcji związanych z ochroną środowiska naturalnego. Oznacza to jednocześnie wzrost złożoności przedsiębiorstwa i jego relacji z szeroko pojmowanym otoczeniem.

Na tym etapie analizy badane przedsiębiorstwa podały szczegółowo kod branży według Polskiej Klasyfikacji Działalności. Szczegółowość wynika z faktu, iż przedsiębiorstwa często zmieniają swoją główną działalność albo w sposób natychmiastowy albo stopniowo przez dłuższy okres czasu. Działalność główna może się zmieniać w ciągu roku w okresie czasu od jednego terminu sprawozdawczego do następnego. Może to być związane z czynnikiem sezonowości lub wynikiem decyzji zarządu przedsiębiorstwa o zmianie profilu produkcji. W każdym przypadku, zmiana ta będzie miała dość szybki wpływ na bilans wyników z działalności. Zmiana w profilu produkcji lub sprzedaży może odbywać się też stopniowo, przez kilka lat. Wszystkie te przypadki powodują zmiany w zaklasyfikowaniu jednostek. Zbyt częste zmiany zniekształcają dane statystyczne, których interpretacja staje się w najwyższym stopniu utrudniona.

Aby uniknąć zbyt częstych zmian, konieczne jest stosowanie "zasady stabilności" wg. PKD, zapobiegającej pojawianiu się (w demografii ekonomicznej przedsiębiorstw) istotnych zmian będących tylko artefaktem statystycznym. Zgodnie z przyjętą zasadą, aby zmiana zaklasyfikowania stała się możliwa, przez dwa lata działalność drugorzędna powinna przeważać nad działalnością, do której jednostka została przypisana. Tabela 1 przedstawia szczegółowe informacje na temat wybranych najbardziej innowacyjnych przedsiębiorstw subregionu radomskiego według Polskiej Klasyfikacji Działalności.

Tabela 1. Wykaz innowacyjnych przedsiębiorstw subregionu radomskiego według Polskiej Klasyfikacji Działalności

Lp.	KOD BRANŻY PKD	SEKCJA BRANŻY	PODSEKCJA BRANŻY	NAZWA GRUPOWANIA BRANŻY WG. KODU PKD	LICZBA FIRM	UDZIAŁ % W PRÓBIE
1.	2222Z	D	DE	Działalność poligraficzna pozostała, gdzie indziej niesklasyfikowana	4	5,33
2.	2874Z	D	DJ	Produkcja złączy, śrub, łańcuchów i Sprężyn	4	5,33
3.	5190Z	G	--	Pozostała sprzedaż hurtowa	4	5,33
4.	2613Z	D	DI	Produkcja szkła gospodarczego	2	2,67
5.	2661Z	D	DI	Produkcja betonowych wyrobów budowlanych	2	2,67

6.	4521A	F	--	Wykonywanie robót ogólnobudowlanych związanych ze wzniesieniem budynków	2	2,67
7.	5153B	G	--	Sprzedaż hurtowa materiałów budowlanych i wyposażenia sanitarnego	2	2,67
8.	5248G	G	--	Sprzedaż detaliczna artykułów nieżywnościowych w wyspecjalizowanych sklepach, gdzie indziej niesklasyfikowana	2	2,67
9.	0202Z	A	--	Działalność usługowa związana z leśnictwem	1	1,33
10.	1532Z	D	DA	Produkcja soków z owoców i warzyw	1	1,33
11.	1551Z	D	DA	Przetwórstwo mleka i wyrób serów	1	1,33
12.	1581A	D	DA	Produkcja pieczywa	1	1,33
13.	1581A, 6024A, 6024B,	D,I	DA	Produkcja pieczywa, Transport drogowy towarami pojazdami specjalizowanymi, Transport drogowy towarami pojazdami uniwersalnymi	1	1,33
14.	1598Z	D	DA	Produkcja wód mineralnych i napojów bezalkoholowych	1	1,33
15.	1910Z	D	DC	Produkcja skór wyprawionych	1	1,33
16.	1930A	D	DC	Produkcja obuwia, z wyłączeniem sportowego	1	1,33
17.	2152Z	D			1	1,33
18.	2430Z	D	DG	Produkcja farb i lakierów	1	1,33
19.	2462Z	D	DG	Produkcja klejów i żelatyn	1	1,33
20.	2523Z	D	DH	Produkcja wyrobów z tworzyw sztucznych dla budownictwa	1	1,33
21.	2743Z	D	DJ	Produkcja ołowiu, cynku i cyny	1	1,33
22.	2811B	D	DJ	Produkcja konstrukcji metalowych, z wyłączeniem działalności usługowej	1	1,33
23.	2851Z	D	DJ	Obróbka metali i nakładanie powłok na metale	1	1,33

24.	2852Z	D	DJ	Obróbka mechaniczna elementów metalowych	1	1,33
25.	2852Z	D	DJ	Obróbka mechaniczna elementów metalowych	1	1,33
26.	2953Z	D	DK	Produkcja maszyn stosowanych w przetwórstwie żywności, tytoniu i produkcji napojów	1	1,33
27.	3110A	D	DL	Produkcja elektrycznych silników, prądnic i transformatorów, z wyłączeniem działalności usługowej	1	1,33
28.	3120A	D	DL	Produkcja aparatury rozdzielczej i sterowniczej energii elektrycznej, z wyłączeniem działalności usługowej	1	1,33
29.	3162A	D	DL	Produkcja sprzętu elektrycznego, gdzie indziej niesklasyfikowana, z wyłączeniem działalności usługowej	1	1,33
30.	3320A	D	DL	Produkcja instrumentów i przyrządów pomiarowych, kontrolnych, badawczych, nawigacyjnych i pozostałego przeznaczenia, z wyłączeniem działalności usługowej	1	1,33
31.	3520A	D	DM	Produkcja lokomotyw kolejowych i tramwajowych oraz taboru kolejowego i tramwajowego, z wyłączeniem działalności usługowej	1	1,33
32.	3720Z	D	DN	Przetwarzanie odpadów niemetalowych, włączając wyroby wybrakowane	1	1,33
33.	4030B	E	--	Dystrybucja ciepła (pary wodnej i gorącej wody)	1	1,33
34.	4100B	E	--	Działalność usługowa w zakresie rozprowadzania wody	1	1,33

35.	4523A	F	--	Budowa dróg kołowych i szynowych	1	1,33
36.	4525E	F	--	Wykonywanie specjalistycznych robót budowlanych, gdzie indziej niesklasyfikowanych	1	1,33
37.	4533A	F	--	Wykonywanie instalacji centralnego ogrzewania i wentylacyjnych	1	1,33
38.	4534Z	F	--	Wykonywanie pozostałych instalacji budowlanych	1	1,33
39.	5030A, 5030B	G	--	Sprzedaż hurtowa części i akcesoriów do pojazdów samochodowych, Sprzedaż detaliczna części i akcesoriów do pojazdów samochodowych	1	1,33
40.	5124Z	G	--	Sprzedaż hurtowa skór	1	1,33
41.	5135Z	G	--	Sprzedaż hurtowa wyrobów tytoniowych	1	1,33
42.	5143Z	G	--	Sprzedaż hurtowa elektrycznych artykułów gospodarstwa domowego i artykułów radiowo-telewizyjnych	1	1,33
43.	5154Z	G	--	Sprzedaż hurtowa wyrobów metalowych oraz sprzętu i dodatkowego wyposażenia hydraulicznego i grzejnego	1	1,33
44.	5157Z	G	--	Sprzedaż hurtowa odpadów i złomu	1	1,33
45.	5263A	G	--	Sprzedaż detaliczna bezpośrednia prowadzona poza siecią sklepową	1	1,33
46.	6021A	I	--	Transport pasażerski miejski	1	1,33
47.	6021B	I	--	Transport pasażerski międzymiastowy	1	1,33
48.	6024A, 6024C	I	--	Transport drogowy towarów pojazdami specjalizowanymi, Wynajem samochodów ciężarowych z kierowcą	1	1,33
49.	6024B	I	--	Transport drogowy towarów pojazdami uniwersalnymi	1	1,33

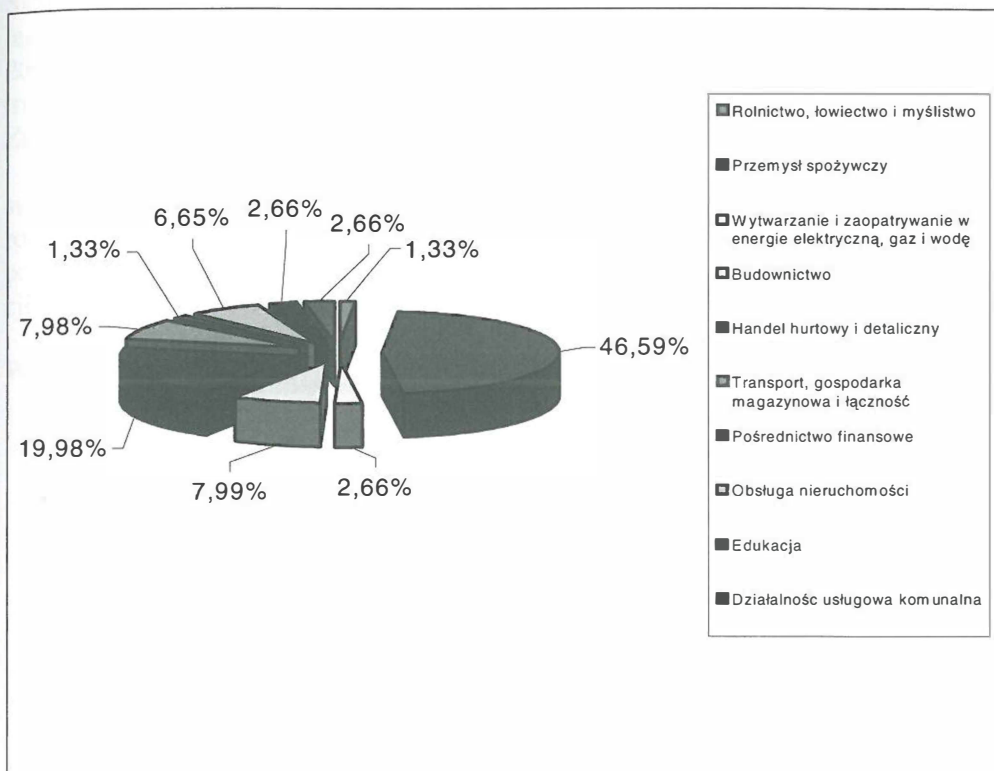
50.	6412A	I	--	Działalność kurierska	1	1,33
51.	6420C	I	--	Transmisja danych	1	1,33
52.	65.2	J	--	Pośrednictwo finansowe pozostałe	1	1,33
53.	7222.Z 7230.Z 7240.Z	K	--	Działalność w zakresie oprogramowania, pozostała, Przetwarzanie danych, Działalność związana z bazami danych	1	1,33
54.	7260Z	K	--	Działalność związana z informatyką, pozostała	1	1,33
55.	7414	K	--	Doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i zarządzania	1	1,33
56.	7420A	K	--	Działalność w zakresie projektowania budowlanego, urbanistycznego, technologicznego	1	1,33
57.	7487B	K	--	Działalność komercyjna pozostała, gdzie indziej niesklasyfikowana	1	1,33
58.	8010A	M	--	Przedszkola	1	1,33
59.	8042A 1740A	M	--	Nauka języków obcych	1	1,33
60.	90.0	O	--	Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, Gospodarowanie odpadami, pozostałe usługi Sanitarne i pokrewne	1	1,33
61.	9302Z	O	--	Fryzjerstwo i pozostałe zabiegi kosmetyczne	1	1,33

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

2. Profil działalności firm innowacyjnych

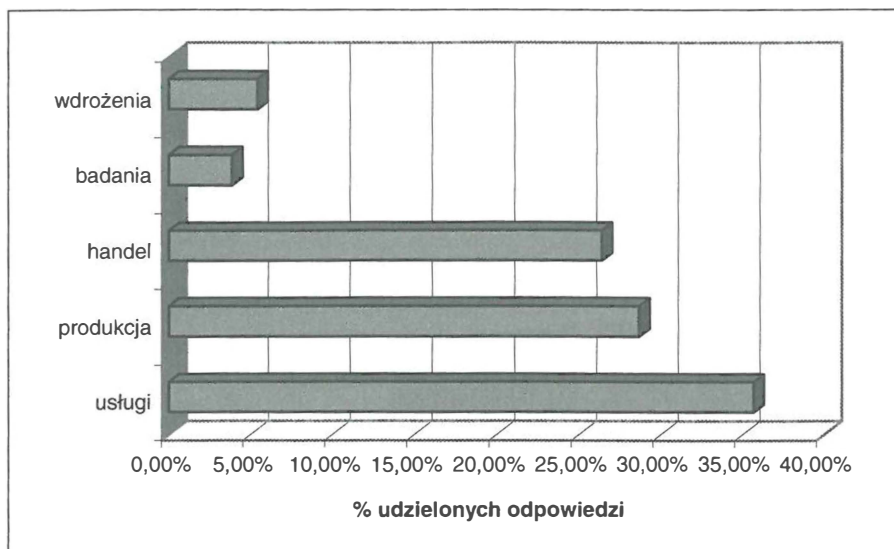
Jak wynika z wykresu 1 oraz tabeli 1 – dominującymi profilami działalności firm innowacyjnych w subregionie radomskim są: przemysł spożywczy (46,59%), handel hurtowy i detaliczny (19,98%), budownictwo (7,99%) i transport (7,98%). Wynika to ze specyfiki subregionu i negatywnymi skutkami transformacji ustrojowej (patrz opis pod wykresem 2).

Wykres 1. Profil działalności w proinnowacyjnych firmach subregionu radomskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

W ramach profilu działalności prowadzonej przez najbardziej innowacyjne przedsiębiorstwa, badane było jaki rodzaj działalności proinnowacyjne firmy posiadają. Może on mieć bowiem charakter produkcyjny lub usługowy (handel też jest formą usługi). Działalność produkcyjna (wytwórcza) prowadzona jest głównie w przemyśle, pozostałe dziedziny gospodarki przede wszystkim opierają się na świadczeniu różnych usług. Firmy określiły rodzaj działalności prowadzonej i wykorzystywanej w ich działaniu. Z przeprowadzonych badań ankietowych wynika, że 46 firm (35,7%) określiło rodzaj prowadzonej działalności jako usługi, 37 firm (28,7%) określiło, że jest to produkcja, 34 firmy (26,4%) podało, że dominuje handel, 5 firm (3,88%) podało jako rodzaj działalności badania, natomiast 7 firm (5,43%) określiło, że wdrożenia.

Wykres 2. Rodzaj działalności

*badane firmy mogły zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

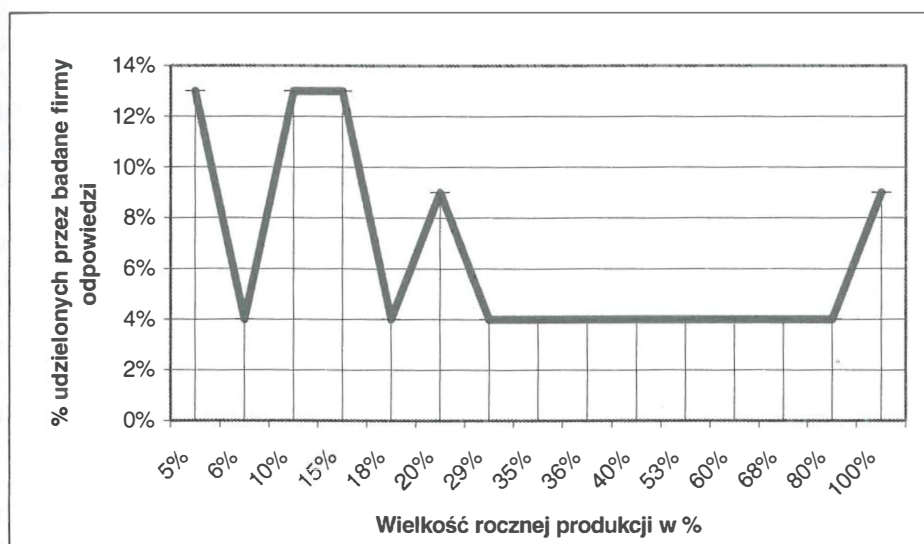
Odnosnie rodzaju prowadzonej działalności, powyższy wykres pokazuje nam, że rodzaj działalności prowadzonej przez przedsiębiorców pokrywa się z dominującymi w subregionie radomskim branżami. Dlatego też, przodują usługi, produkcja i handel – stanowiące w sumie 90,8% odpowiedzi. Przeważają usługi i handel (62,10%). Spowodowane jest to tym, że podobnie jak inne regiony południowego Mazowsza tak też i Radom bardzo szybko odczuł negatywne skutki transformacji ustrojowej rozpoczętej w 1989 r. Głęboka recesja i załamanie się rynków wschodnich spowodowały bankructwa pierwszych zakładów i tzw. „racjonalizację zatrudnienia” – masowe zwolnienia – wiele przedsiębiorstw, borykało się z gwałtownym spadkiem produkcji i załamaniem sytuacji finansowej³². Ocenia się, że w wyniku kapitalistycznych reform aż trzy czwarte przedsiębiorstw regionu utraciło wcześniejszą pozycję rynkową. Los pozostałych przy życiu radomskich przedsiębiorstw państwowych został jednak przypieczetowany w drugiej połowie lat 90. Okres ten upłynął pod znakiem spektakularnych bankructw największych zakładów Radomia, będących od kilkudziesięciu lat symbolem i dumą miasta i regionu. Ogółem w latach 1990–2000 upadło w Radomiu dwieście dwadzieścia firm i przedsiębiorstw, w tym te największe zatrudniające po kilka tysięcy osób, takie jak Zakłady Metalowe „Łucznik”, Radoskór, Fabryka Kuchni „Polmetal”, Zakłady Tytoniowe czy Radomska Wytwórnia Telefonów. Na gruzach niektórych z nich powstały

³² http://www.gpr1.republika.pl/Radom_16_lat.htm

kadłubowe spółki prowadzące ograniczoną działalność, część już zdążyła upaść. Skalę upadku radomskiego przemysłu obrazują choćby statystyki dotyczące pracujących wg grup zatrudnienia. Przykładowo, według spisu powszechnego z roku 2002 w całym Radomiu w kategorii „robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy” zatrudnionych było 11,588 osób. Dla porównania – przed rokiem 1989 same tylko Zakłady Metalowe zatrudniały średnio 12 tys. osób³³.

Jeżeli chodzi o badanie profilu działalności najbardziej innowacyjnych firm subregionu radomskiego – ankietowane przedsiębiorstwa miały określić wielkość rocznej produkcji procentowo. Zakres wielkości rocznej produkcji w badanych przedsiębiorstwach kształtował się różnorodnie – od 100% w rocznej skali produkcji do 5% w rocznej skali produkcji.

Wykres 3. Wielkość rocznej produkcji w %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Jak wynika z wykresu 3 najwięcej firm określiło procentową wielkość rocznej produkcji na poziomie 5, 10 i 15 procent.

W tej części rozdziału badane przedsiębiorstwa miały również określić grupę docelową (konsumenci, sektory) do których kierowana jest działalność poszczególnych przedsiębiorstw. Określenie grup docelowych przez przedsiębiorców stanowi bowiem jedno z najistotniejszych zadań. Dzięki dobraniu odpowiednich grup docelowych, przedsiębiorstwa mogą odpowiednio sformułować strategię, określić

³³ Matela R. i Matela P., Fakty o kapitalizmie i jego skutkach w Radomiu, materiał z III Ogólnopolskiej Konferencji Pracowniczej, Łódź 2004.

główne przekazy komunikacyjne i główne przekazy działań. Badane proinnowacyjne przedsiębiorstwa subregionu radomskiego przedstawiły wiele różnorodnych grup docelowych w tym między innymi następujących konsumentów: (develope-rzy, gospodarstwa domowe, hurtownie, klienci biznesowi, klienci indywidualni, porty, producenci różnych branż, urzędy administracji państwa) i następujące sek-tory: (budownictwo, energetyka, motoryzacja, branża metalowa, branża farmaceu-tyczna, chemiczna, spożywcza, kosmetyczna, obuwnicza i transportowa).

Wśród grup docelowych, które uzyskały najwięcej odpowiedzi znalazły się – 4 grupy docelowe – **klienci indywidualni** (9,33% ogółu ankietowanych firm), **banki** (2,67% ogółu ankietowanych firm), **MŚP** (2,67% ogółu ankietowanych firm) i **urzędy administracji państwowej** (2,67% ogółu ankietowanych firm).

3. Rynki zbytu

W ramach przeprowadzonych badań najbardziej innowacyjne firmy subregionu radomskiego miały za zadanie określić – czy pojawiają się w ich działalności nowe rynki dla produktu/usługi – co było istotne z punktu widzenia profilu działalności ba-danych przedsiębiorstw, a w szczególności ich proinnowacyjnego charakteru. Pytanie to zostało dobrane przede wszystkim ze względu na fakt, iż nowe obszary działalności w firmach są często ich sukcesem na rynku światowym czy też europejskim.

Poszukiwanie innowacyjnych produktów i nowych obszarów działalności dla przedsiębiorstwa bazuje na pewnej trójwymiarowej przestrzeni poszukiwań, która jest zdeterminowana poprzez pojęcia technologii przedsiębiorstwa (analiza stanu), innowacji (pomysł) i potrzeby rynku. W najlepszym przypadku przyszłe pola dzia-łalności wypełnią w możliwie największej części powyższe determinanty.

Określenie innowacji wymaga badań na szeroką skalę, wielostronnego poszu-kiwania idei i głęboko sięgającej analizy indykatorów, które są charakterystyczne dla innowacji na obserwowanym rynku i w danym segmencie technologicznym³⁴.

Badane przedsiębiorstwa subregionu radomskiego podawały różne odpowiedzi odnośnie nowych rynków dla produktów/usług – o zasięgu terytorialnym, konsu-mentów jak i sektory.

Oдноśnie zasięgu terytorialnego przeważały kraje Europy Wschodniej (Litwa, Łotwa i Ukraina) – 17% ogółu udzielonych odpowiedzi. Ponadto przedsiębiorstwa wymieniały państwa bałkańskie – 3% ogółu udzielonych odpowiedzi, kraje skan-dynawskie – 3% ogółu udzielonych odpowiedzi, Indie – 3% ogółu udzielonych odpowiedzi i Chiny – 3% ogółu udzielonych odpowiedzi. Ze względu na konsu-mentów firmy wymieniały przede wszystkim nowo powstające firmy – 6% ogółu udzielonych odpowiedzi. W ramach sektorowego podziału najwięcej firm stwier-

³⁴ „Nowe obszary działalności sukcesem państwa firmy na rynku europejskim” – Innowacje numer 19, Ośrodek Transferu Innowacji Politechniki Warszawskiej, s.19.

dziło, że nowymi rynkami dla produktów i usług jest branża energetyczna i ciepłownicza (6% ogółu udzielonych odpowiedzi), a także budowlana (3% ogółu udzielonych odpowiedzi).

4. Wartości niematerialne i prawne

Badane przedsiębiorstwa subregionu radomskiego miały określić również wartości niematerialne i prawne (z ostatnich 5 lat). 8% ogółu badanych przedsiębiorstw określiło liczbę znaków towarowych, zaś 1% ogółu badanych przedsiębiorstw liczbę planowanych zgłoszeń. Firmy wymieniały następujące znaki towarowe: sterowanie pracą nagrzewnicy elektrycznej silnika, logo+typ nagrzewnicy (NTP-6), natomiast planowane zgłoszenie dotyczyło: sterowania i konstrukcji silnika wózka inwalidzkiego i wzór przemysłowy na obudowę nagrzewnicy.

5. Nowe technologie w firmie

Sukcesy przedsiębiorstw zależą dzisiaj coraz bardziej od ich podatności na innowacje. Innowacje stają się bowiem czynnikiem decydującym nie tylko o rozwoju i ekspansji jednostki, ale przede wszystkim o jej przetrwaniu.

Dziś na badania i rozwój polskie firmy wydają niecałe 0,6 proc. PKB. W 2013 r., dzięki unijnym dotacjom, mamy przeznaczać na badania nad nowoczesnymi technologiami i produktami prawie cztery razy więcej – do 1,5 proc³⁵.

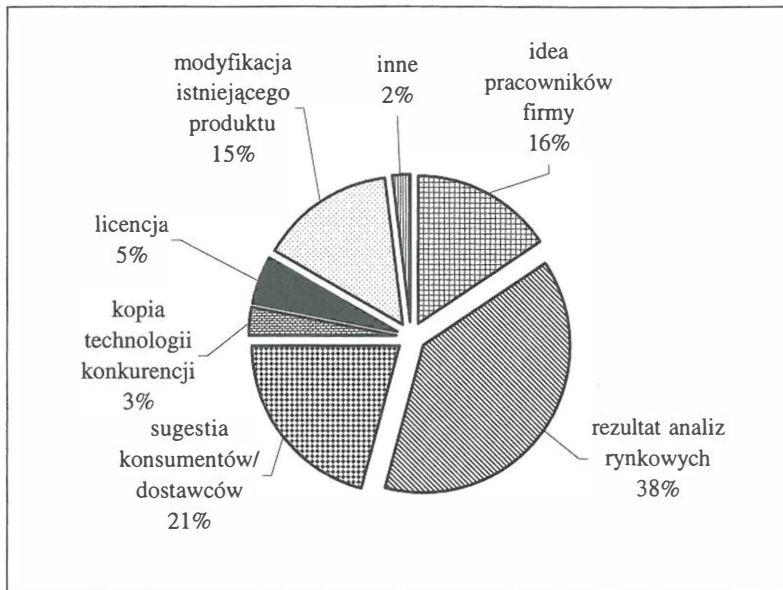
Zmiany zachodzące w otoczeniu powodują, że współczesna firma staje wobec realiów, nowych wyzwań i niepewności. Z każdej strony pojawiają się naciski do wprowadzania nowych rozwiązań we wszystkich sferach działalności : produkcji, technologii, marketingu itp. Aby dostosować się do zmian zewnętrznych, firma musi wprowadzać także u siebie różne zmiany i innowacje modyfikujące czy przekształcające jej charakter i naturę, burzyć istniejący ład i porządek, a wprowadzać nowy, pozwalający jej lepiej wypełniać swoje funkcje względem otoczenia. Inne badane w ramach projektu wskaźniki innowacyjne dotyczące wprowadzania nowych technologii to sprecyzowanie ich rodzaju. Każda z badanych firm określała je w zależności od specyfiki branży. Z badań można wnioskować, że w zależności od specyfiki działalności firmy w głównej mierze do firm zostały wdrożone nowe technologie oparte na najnowszych opracowaniach jak i wynalazkach. Niektóre z badanych firm poszerzyły zakres swoich usług jak i urozmaiciły ofertę produktową. Ponadto większość z firm w znaczący sposób zmodernizowała swoje urządzenia bądź zakupiła nowy park maszynowy. W wielu firmach zauważalne są zmiany na rzecz wprowadzania nowych urządzeń elektronicznych skutecznie

³⁵ http://gospodarka.gazeta.pl/fundusze_ue/1,85499,4552602.html

usprawniających przyspieszających pracę firm. Działania takie znacznie poprawiają wydajność przedsiębiorstw.

Najczęstszym źródłem pochodzenia technologii, wykorzystywanych przez badane firmy jest przede wszystkim czynnik ludzki – 38%, 21% ankietowanych innowacyjnych przedsiębiorstw uważa, że jest to sugestia konsumentów/dostawców, 16% firm pochodzenie technologii odnosi do idei pracowników. Dla 15% respondentów nowe technologie to wynik modyfikacji istniejącego produktu, dla 3% firm jest to kopia technologii konkurencji, a dla 5% przedsiębiorstw jest to licencja (wykres 4).

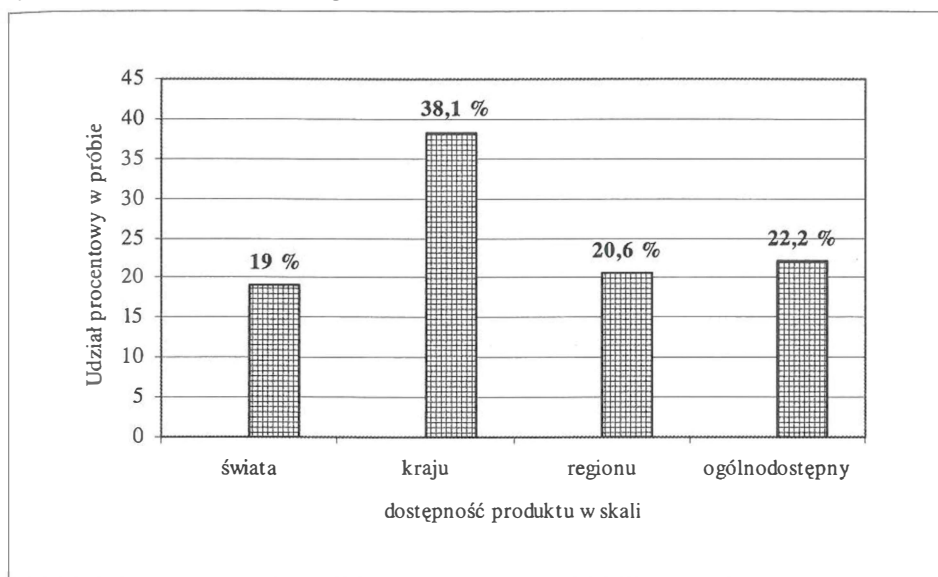
Wykres 4. Źródło pochodzenia technologii

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Z ankiet wynika, że wdrażane przez firmy nowe technologie w większości są unikalne w skali kraju – 38,1%, w 22,2% są one ogólnodostępne. 20,6% badanych firm posiada technologie unikalne w skali regionu, a 19% respondentów ocenia, że ich technologie są unikalne w skali świata. Rozkład procentowy dostępności technologii widoczny jest na wykresie 5.

Wykres 5. Unikalność technologii

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Wprowadzanie nowych technologii czy usług często niesie za sobą problemy. Tylko jedna spośród 75 badanych odpowiedziała, że nie ma takich problemów, pozostałe określiły główne bariery wdrażania nowych technologii w firmach subregionu radomskiego. Analizując odpowiedzi uzyskane na to pytanie można zauważyć, że największe problemy związane z wdrażaniem nowych technologii zależą w głównej mierze od: braku wystarczającej wiedzy na temat tej technologii (25,06%), dodatkowych kosztów jej uruchomienia (12,5%) oraz braku właściwych kwalifikacji pracowników szczególnie do obsługi urządzeń informatycznych (18%). Inne utrudnienia to długotrwałe oczekiwanie na pozwolenie budowy (6,25%), ograniczone środki finansowe na badania i rozwój (6,25%), a także nieterminowość harmonogramów wdrożeń (6,25%), problemy natury technicznej przy zastosowaniu posiadanych urządzeń i maszyn (6,25%), baza sprzętowa i jakość łączy internetowych (6,25%), niska kwalifikacja pracowników i niezajomość technologii (6,25%), konieczność zaprojektowania i wykonania urządzeń pomocniczych, przeszkolenie pracowników, przygotowanie instrukcji i planu produkcji (6,25%) (tabela 2).

Tabela 2. Czy były/są jakieś problemy związane z nową technologią? jakie?

Wyszczególnienie	Udział procentowy w próbie
baza sprzętowa jakość łączy internetowych	6,25%
konieczność zaprojektowania i wykonania urządzeń pomocniczych, przeszkolenie pracowników, przygotowanie instrukcji i planu produkcji	6,25%
dodatkowe koszty uruchomienia	12,5%
problemy natury technicznej przy zastosowaniu posiadanych urządzeń i maszyn	6,25%
środki na badania i rozwój	6,25%
problemy związane z niedotrzymaniem harmonogramów wdrożeń	6,25%
nieumiejętność obsługi urządzeń informatycznych	18,75%
niska kwalifikacja pracowników i niezajomość technologii	6,25%
brak wystarczającej wiedzy	25,06%
długotrwałe oczekiwanie na pozwolenie na budowę	6,25%

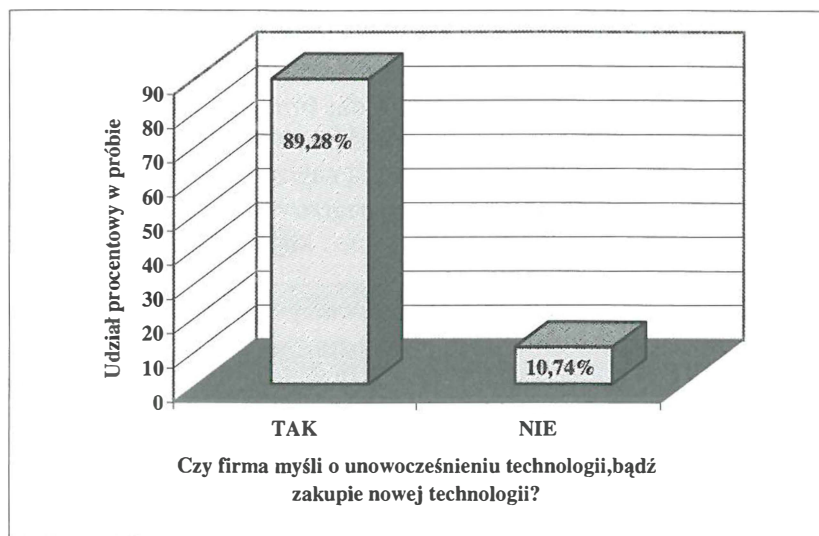
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Na pytanie: „Jak można rozwiązać problemy związane z wdrażaniem nowych technologii ankietowani oceniali, że można usprawnić ich wdrażanie poprzez:

- specjalistyczne szkolenia wewnętrzne i zewnętrzne – 18,18%,
- stworzenie własnego zespołu konstruktorów – 18,18%,
- zwiększenie nakładów na potencjał ludzki – 9,09 %,
- dotacje wspomagające z UE – 9,09 %,
- granty na badania – 9,09 %,
- zakup nowszych maszyn i urządzeń – 9,09 %,
- systemowe zmiany prawne – 9,09 %,
- dobry kontakt z podwykonawcami usług – 9,09 %,
- dobry kontakt z odbiorcami usług – 9,09 %.

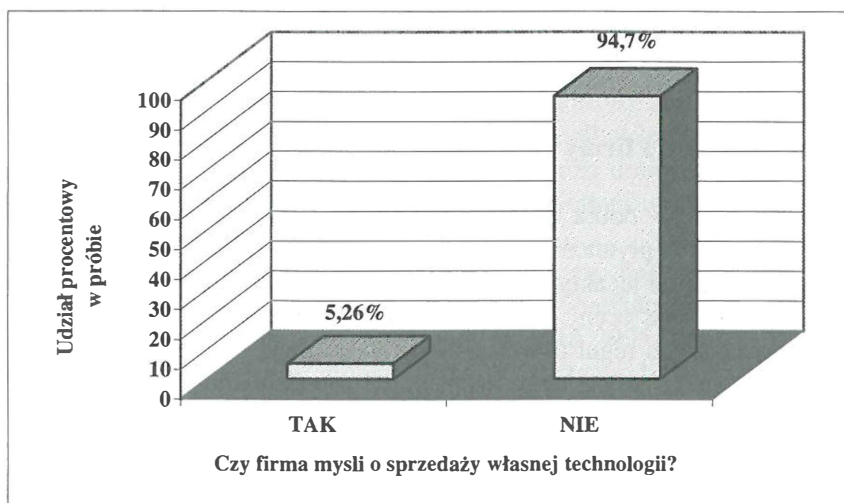
Większość z biorących udział w badaniach przedsiębiorstw 89,28% na pytanie : „Czy firma myśli o unowocześnieniu technologii, bądź zakupie nowej technologii?” opowiedziała się za unowocześnianiem własnej technologii. Firmy oceniły, że dość istotne jest dla ich właściwego rozwoju m.in. podążanie za trendami światowymi produkcji oraz ciągłej modernizacji technologii, wymiana zużytych maszyn i urządzeń oraz zakup całkowicie nowych technologii. Poniżej zestawiono główne planowane działania dotyczące unowocześniania technologii w zależności od profilu działalności firmy:

- wdrażanie nowych produktów i usług – 28,57%,
- zakup nowych maszyn i urządzeń – 42,85%,
- unowocześnienie procesu – 28,57%.

Wykres 6. Unowocześnianie technologii lub zakup nowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Z analiz wynika, że większość badanych firm (94,7%) w ogóle nie myśli o sprzedaży własnej technologii. Tylko 5,26% planuje jej sprzedaż. Na wykresie 7 przedstawiono wyniki badań.

Wykres 7. Sprzedaż własnych technologii przez badane firmy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Patent jest prawem do wyłącznego korzystania z wynalazku przez określony czas. Kolejnym badaniem w ramach projektu zagadnieniem było określenie przez firmy m.in.: liczby patentów, zgłoszeń patentowych, liczby planowanych zgłoszeń, liczba znaków towarowych, inne prawa własności niematerialnej i prawnej. Badania wykazały, że jest to nadal duży problem dla firm z subregionu radomskiego, tylko 4 firmy wyszczególniły planowane zgłoszenia były to m.in.:

- jeden patent – Polska – sterowanie pracą nagrzewnicy elektrycznej silnika,
- 2 znaki towarowe – polska logo + typ nagrzewnicy (NTP-6),
- jedno planowane zgłoszenie – sterowanie i konstrukcja silnika wózka inwalidzkiego,
- wzór przemysłowy na obudowę nagrzewnicy liczba znaków towarowych 1 (Polska) w firmach o podobnym profilu.

Na pytanie: "Czy firma myśli o sprzedaży własnej technologii"?, większość respondentów (94,7%) odpowiedziała, że w ogóle nie myśli o sprzedaży własnej technologii. Tylko 5,26% planuje jej sprzedaż.

Wachlarz innych zastosowań nowych technologii przez wybrane firmy został określony bardzo szeroko przez ankietowanych. Na pytanie: "Jakie są możliwości inne zastosowania własnej technologii"? najczęściej udzielane odpowiedzi dotyczyły:

- opracowań produkcyjno-badawczych prowadzonych w jednostkach naukowych m.in. (produkcja prądnic wykorzystujących energię naturalną np. wiatr),
- świadczenia usług dla innych przedsiębiorstw w zakresie precyzyjnej obróbki metali,
- prowadzenia projektów związanych z napawaniem metodą automatyczną,
- zastosowania technologii we włókiennictwie,
- zastosowania doskonalszej technologii przy gospodarce odpadami,
- dla produkcji wszelkich wyrobów ze stali nierdzewnej.

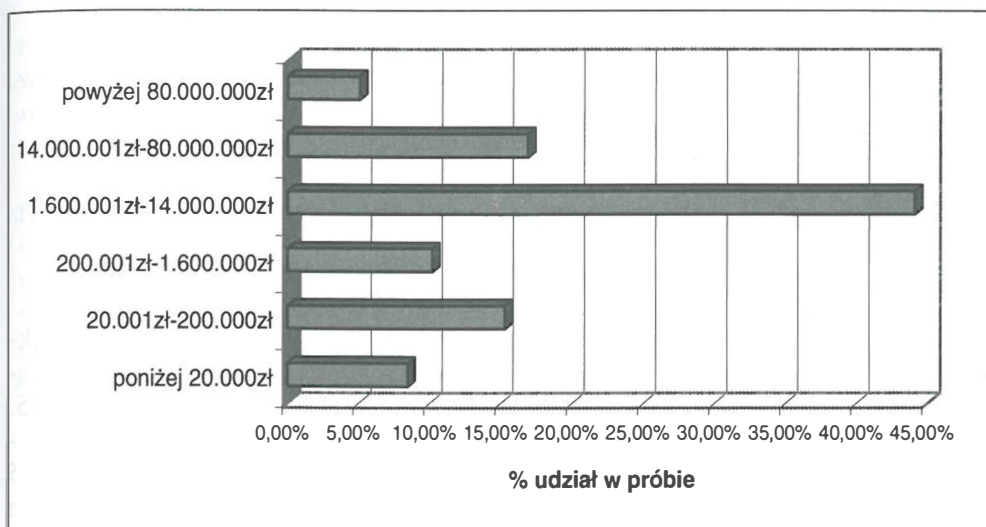
6. Kondycja finansowa firmy

Dla przedsiębiorców dobra kondycja finansowa firmy oznacza dobrze gospodarowanie finansami firmy, płynność finansową, ale również dobre i sprawne zarządzanie firmą, a w szczególności jej aktywami. Umiejętność przeprowadzania właściwej merytorycznej i metodycznej oceny kondycji finansowej firmy jest dla przedsiębiorców jedną z najistotniejszych reguł nowoczesnego zarządzania. Ważna jest nie tylko znajomość procedur, ale także poprawna ocena otrzymanych rezultatów.

W ramach tej tematyki badane proinnowacyjne firmy subregionu radomskiego określiły przychody, korzyści z wdrożonych działań innowacyjnych, udziały w firmach, korzystanie z funduszy unijnych, źródła finansowania, nakłady na innowacje.

O wielkości firmy, a także jej „wartości księgowej” świadczą przychody netto firmy. Dlatego też, proinnowacyjne przedsiębiorstwa subregionu radomskiego miały określić jakie przychody netto osiągnęły w 2006 roku. Wielkość przychodów netto jakie osiągały poszczególne firmy przedstawia szczegółowo wykres 8.

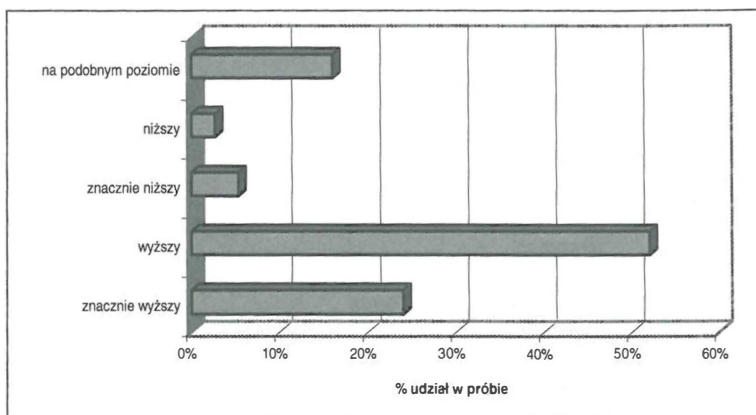
Wykres 8. Przychody netto firmy w 2006 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Ja wynika z danych przedstawionych na wykresie 8, 44% firm określiło roczny przychód netto na poziomie 1.600.001zł – 14.000.000zł. Następnie na kolejnej pozycji uplasowały się firmy z przychodem rzędu 14.000.001zł – 80.000.000zł. Tych dwóch typów firm jest najwięcej w ogólnej klasyfikacji – stanowią one bowiem 61% ogółu ankietowanych. Oznacza to, że najbardziej innowacyjne przedsiębiorstwa subregionu radomskiego posiadają bardzo dobrą kondycję finansową, a co za tym idzie dobrze zarządzają własnym kapitałem, potencjałem i zasobami firmy.

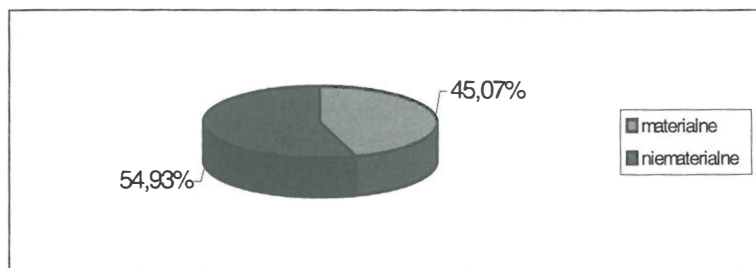
Kolejnym pytaniem zadawanym przedsiębiorcom, bezpośrednio odnoszącym się do wcześniej opisywanych przychodów netto było pytanie dotyczące określenia przychodów netto w 2006 roku w stosunku do roku 2005. Pytanie to było o tyle ważne, że pozwoliło określić stopień zmian w przychodach badanych przedsiębiorstw proinnowacyjnych na podstawie relacji przychodów z roku 2006 do roku 2005. Skalę odniesienia opisywanych przychodów przedsiębiorstw przedstawia wykres 9.

Wykres 9. Przychody netto firmy w 2006 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Jak wynika z danych przedstawionych na wykresie 9 – zdecydowana większość badanych proinnowacyjnych przedsiębiorstw subregionu radomskiego osiągnęła wyższy przychód netto (52%) w roku 2006 w stosunku do roku 2005. 24 % badanych firm osiągnęło przychód znacznie wyższy, natomiast 16% przedsiębiorców określiło, że przychód netto 2006 roku w stosunku do roku 2005 ukształtował się na podobnym poziomie. Spowodowane jest to przede wszystkim zwiększoną wymianą handlową, wzrostem PKB na głowę mieszkańca, wzrostem nakładów inwestycyjnych oraz korzystnym wynikiem finansowym przedsiębiorstw w ciągu całego roku. Niewątpliwie przyczyniło się do tego również bardzo dobre wykorzystanie przez przedsiębiorców funduszy unijnych w latach 2004-2006.

W ramach „kondycji finansowej” badane firmy miały określić korzyści (materialne i niematerialne) z wdrożonych działań innowacyjnych. W sumie firmy przedstawiły 71 różnych korzyści – w tym 32 materialne i 39 niematerialnych – osiągniętych w ramach prowadzonych i wdrożonych działań innowacyjnych.

Wykres 10. Odsetek wartości materialnych i niematerialnych osiągniętych w ramach wdrożeń działań innowacyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

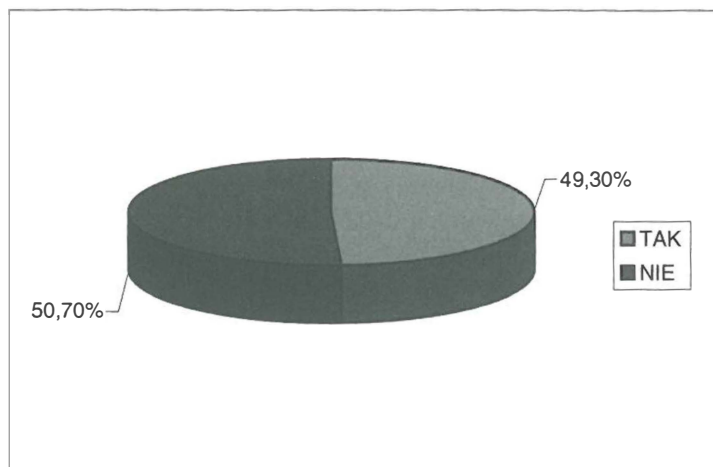
Wśród korzyści materialnych dotyczących wdrożonych działań innowacyjnych respondenci wymieniali przede wszystkim: *konkurencyjność na rynku, strona www, możliwość prowadzenia procesów odzysku odpadów, podniesienie jakości produktów, redukcja kosztów, wzrost liczby klientów i obrotów, wzrost płac pracowników, wzrost przychodów firmy, wzrost sprzedaży, zwiększenie asortymentu, zysk.*

W ramach tematyki dotyczącej korzyści niematerialnych wynikających z wdrożonych działań innowacyjnych badane przedsiębiorstwa wymieniały przede wszystkim: *wzrost pozycji firmy na rynku, wzrost znaczenia w oczach klienta, prestiż firmy, poprawa i rozpowszechnienie wizerunku firmy, poprawa jakości produktu i usług, rozwój rynków zbytu, zwiększenie wydajności pracowników.*

Wdrożone w przedsiębiorstwach działania innowacyjne, przynoszą firmą olbrzymie korzyści, zarówno materialne, jak i niematerialne. Dlatego też firmy dążą do coraz to bardziej nowoczesnych technik innowacyjnych wprowadzanych w swojej działalności, dzięki czemu stają się bardziej efektywne i skuteczne w działaniu, efektywniejsze na rynku oraz bardziej rentowne dzięki poprawie i polepszeniu kondycji finansowej.

Istotną z punktu widzenia finansów firm sprawą jest ubieganie się o fundusze unijne. Szczególnie teraz gdy skala dostępnych środków finansowych UE na lata 2007-2013 jest nieporównywalnie większa od tych w okresie 2004-2006, a wsparcie, którego Unia Europejska udzieliła Polsce, to największe wsparcie, jakie do tej pory jakkolwiek kraj członkowski otrzymał z budżetu unijnego. Przewiduje się, że dzięki odpowiedniemu wykorzystaniu funduszy unijnych poprawę warunków funkcjonowania przedsiębiorców – większą swobodę podejmowania działalności w efekcie kształtowania bardziej przyjaznych regulacji systemowych (uproszczenie prawa i procedur administracyjnych), obniżanie kosztów działalności gospodarczej (w tym zapłacowych kosztów pracy), ułatwienia w dostępie do technologii i kapitału. Pobudzaniu przedsiębiorczości będzie także służyć łatwiejszy dostęp do wysokiej jakości usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu, ułatwienie możliwości finansowania inwestycji, działania na rzecz rozbudowy nowoczesnej infrastruktury dla prowadzenia działalności gospodarczej oraz pomoc w dostępie do wiedzy i doradztwo. Rozwojowi przedsiębiorczości sprzyjać będzie wzmocnienie powiązań między sektorem badawczo-rozwojowym, a przedsiębiorstwami oraz zwiększanie dostępu i zakresu korzystania z usług publicznych *on-line*.

W ramach przeprowadzanych badań przedsiębiorcy pytani byli czy korzystali lub korzystają z funduszy krajowych bądź unijnych lub aplikowali o nie.

Wykres 11. Czy instytucja korzysta, korzystała z funduszy unijnych lub aplikowała o nie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Jak wynika z wykresu 11 odpowiedzi respondentów rozłożone są proporcjonalnie. Połowa z badanych innowacyjnych przedsiębiorców korzystała z funduszy unijnych, natomiast połowa nie wykorzystywała jeszcze tego typu źródła finansowania.

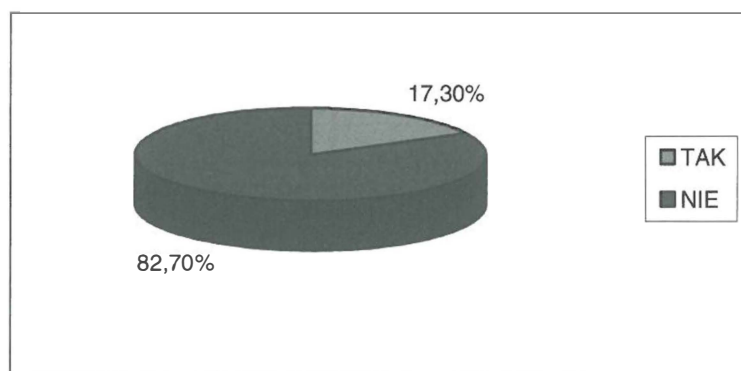
Firmy, które wykorzystywały środki unijne podały różne programy w ramach których ubiegały się o środki. Były to przede wszystkim: *Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw*, *Sektorowy program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich*, *Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Narodowy Mechanizm Finansowy*, *Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich*.

Przedsiębiorcy korzystają już od lat ze środków pomocowych UE, począwszy od programów przedakcesyjnych po środki z funduszy strukturalnych. Minęły bezpowrotnie czasy, kiedy to przedsiębiorców trzeba było namawiać i przekonywać do napisania wniosku o dofinansowanie czy w ogóle zainteresowanie się dotacjami. W tej chwili wielu przedsiębiorców traktuje dofinansowanie już niemal jako stały element prowadzonej działalności gospodarczej. Ich wnioski pojawiają się nie tylko w kolejnych programach, ale często w kolejnych terminach rund aplikacyjnych tych samych programów. Mali i średni przedsiębiorcy realizujący wielomilionowe inwestycje, które dofinansowywane są w kilkudziesięciu procentach z pieniędzy unijnych, niejednokrotnie piszą we wnioskach, że realizacja tego typu strategii rozwojowej przedsiębiorstwa możliwa jest tylko i wyłącznie dzięki dotacjom, bez których nie byłoby w stanie podjąć się takich wyzwań inwestycyjnych. Dzięki dotacjom, nie tylko wysokie koszty prowadzenia działalności mogą być niejako zrekompensowane, przede wszystkim można sięgnąć po rozwiązania

z wyższej półki, bardziej innowacyjne i o wyższym potencjale. Przedsiębiorcy niejednokrotnie zaznaczają, że gdyby nie możliwość uzyskania dofinansowania zmuszeni byłiby do zakupu urządzeń tańszych, o gorszych parametrach lub nie tak nowoczesnych.

Jeżeli chodzi o kondycję finansową badanych przedsiębiorstw proinnowacyjnych subregionu radomskiego istotnym elementem był udział podmiotów zagranicznych w udziałach firmy. Szefowie firm z kapitałem twierdzą, że ich centrale nie księgują zysków w poszczególnych krajach, tylko w regionach. Firmę matkę interesuje bowiem nie działająca na miejscu firma, lecz łączne wyniki inwestycji w całym regionie. Wykres 12 przedstawia udział podmiotów zagranicznych w badanych przedsiębiorstwach.

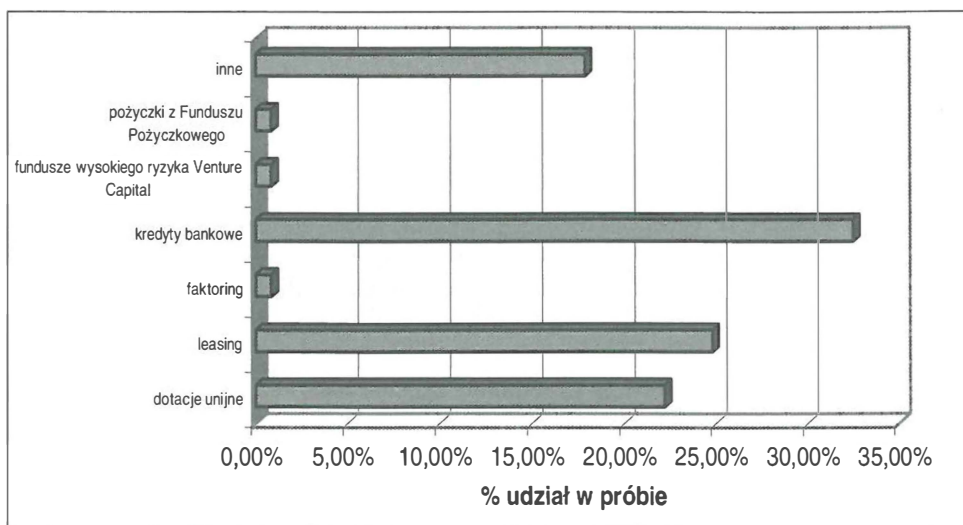
Wykres 12. Czy udziałowcami firmy są podmioty zagraniczne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

W 82,7% przypadkach podmioty zagraniczne nie są udziałowcami firm. Natomiast 17,3% firm określiło, że podmioty zagraniczne posiadają udziały w firmie. Przedsiębiorstwa w których udziałowcami są podmioty zagraniczne, określiły czy udział podmiotów zagranicznych w firmie ma wpływ na wprowadzanie rozwiązań innowacyjnych. 42,9% przedsiębiorstw odpowiedziało, że udziałowcy zagraniczni mają wpływ na innowacyjne pomysły i rozwiązania w ich przedsiębiorstwie, a nawet inicjują do wprowadzania coraz to nowszych i bardziej innowacyjnych pomysłów i rozwiązań w firmach. Zaś 57,1% firm stwierdziło, że udziałowcy zagraniczni nie mają żadnego wpływu na innowacyjność w przedsiębiorstwie.

Z punktu widzenia kondycji finansowej badanych proinnowacyjnych przedsiębiorstw subregionu radomskiego były źródła finansowania rozwoju firmy. Przedsiębiorstwa korzystały bowiem z różnych źródeł finansowania. Pytanie to jest o tyle ważne, że pokazało, które źródła w finansowaniu rozwoju przedsiębiorstw okazały się najbardziej korzystne i popularne. Poszczególne rodzaje finansowych źródeł wspomagających rozwój firm przedstawia wykres 13.

Wykres 13. Źródła finansowania rozwoju firmy w latach 2003-2007

* badane firmy mogły zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź

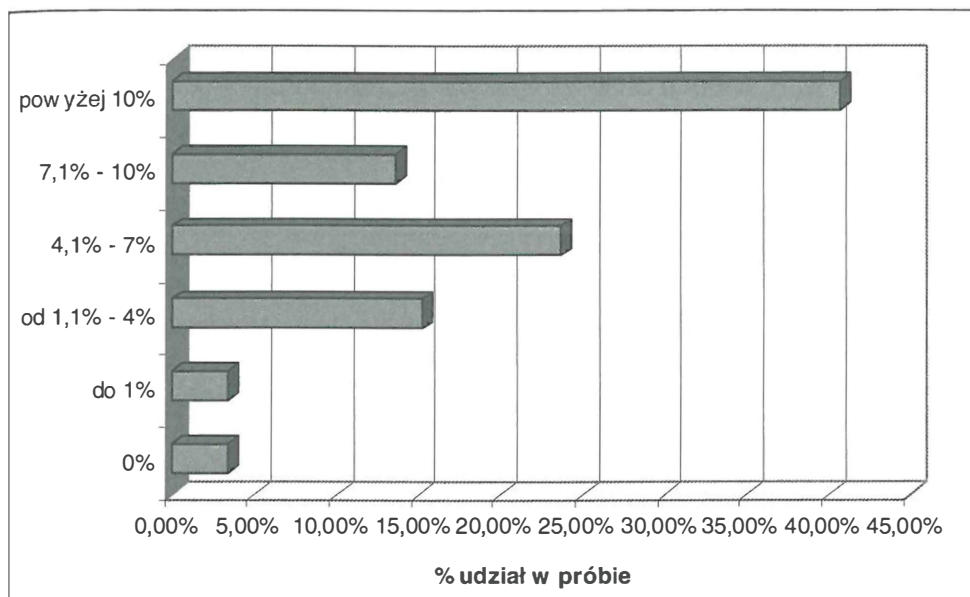
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Wykres 13 pokazuje, że głównymi źródłami finansowania rozwoju firm były kredyty bankowe, zaraz za nimi dotacje unijne i leasing. 17,9% respondentów określiło, że posiadają inne źródła finansowania. Przedsiębiorstwa przedstawiły następujące źródła: giełda (4,76%), kapitał własny (85,71%), sprzedaż firmy podmiotom zagranicznym (4,76%), pożyczka z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (4,76%).

Duże podmioty gospodarcze o ugruntowanej pozycji na rynku, mają pełen dostęp do niemal wszystkich zewnętrznych źródeł finansowania. Posiadają zazwyczaj długą historię biznesową oraz dysponują odpowiednimi aktywami na zabezpieczenie ewentualnych zobowiązań. Odmienną sytuację mają małe i średnie przedsiębiorstwa oraz nowo powstałe spółki, które bardzo często napotykają na trudności w dostępie do kapitału zewnętrznego, w tym w szczególności do kredytów bankowych. Niemniej jednak banki skłaniają się do opracowania specjalnej oferty dla przedsiębiorstw ubiegających się o dotacje unijne w postaci kredytów pomostowych i współfinansujących. W przypadku leasingu istnieje ryzyko, że firma nie uzyska wsparcia dla wszystkich rat kapitałowych, jeśli nie spłaci wszystkich zobowiązań leasingowych w okresie trwania umowy. Innym, coraz bardziej w Polsce popularnym źródłem finansowania przedsiębiorstw jest sprzedaż udziałów w firmie. Pozyskanie pieniędzy z rynków kapitałowych w wielu przypadkach jest warte rozważenia. Może to być najdroższa z form zdobycia środków, czyli emisja akcji, lub też mniej kosztowna emisja obligacji lub innych papierów dłużnych. Jak widać przedsiębiorstwa sięgają po różne formy finansowania rozwoju – zarówno w celu dotowania inwestycji jak i utrzymywania kondycji finansowej na wysokim poziomie.

Odnośnie nakładów inwestycyjnych na innowacje – badane przedsiębiorstwa określiły procentowy udział nakładów na innowacje w nakładach inwestycyjnych w ostatnich dwóch latach działalności. Kwestia ta jest o tyle ważna, że pozwoliła pokazać jak dużo środków przedsiębiorstwa przeznaczają na działania innowacyjne.

Wykres 14. Jaki był udział nakładów na innowacje w nakładach inwestycyjnych w ostatnich 2 latach

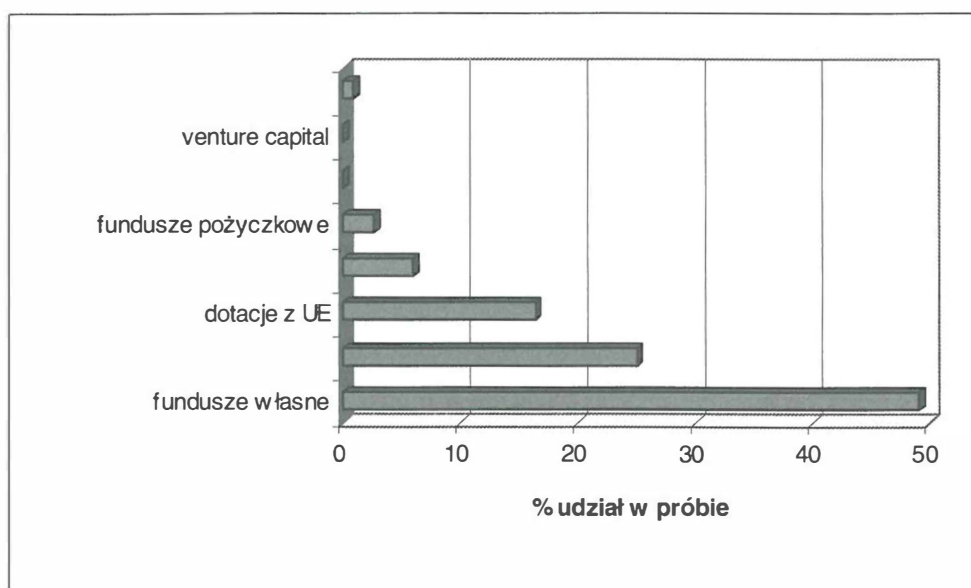
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Jak potwierdza wykres 14 przedsiębiorstwa przywiązują bardzo dużą wagę do innowacyjności. Ponad 40% badanych firm innowacyjnych przedstawiło udział nakładów na innowacje na poziomie ponad 10% w ostatnich 2 latach działalności. 23,70% firm określiło nakłady na innowacje w ostatnich 2 latach w przedziale od 4,1% do 7%. W przedziale procentowym od 1,1% do 4% – udział nakładów na innowacje w nakładach inwestycyjnych realizowało 15,30% respondentów. 13,60% badanych innowacyjnych firm subregionu radomskiego określiło, że procent nakładów na innowacje mieści się w przedziale 7,1%-10%. Badane firmy twierdzą, że innowacyjność odgrywa w ich działalności olbrzymią rolę i decyduje o ich pozycji na rynku. Stąd coraz więcej nakładów przeznaczanych jest w firmach na innowacje. Firmy będą musiały coraz więcej wydawać na innowacje, aby sprostać rosnącej konkurencji bowiem innowacyjność decyduje o ich pozycji konkurencyjnej. Ta świadomość w firmach rośnie. Przygotowanie nowych produktów i wprowadzanie nowych technologii znajduje się wśród 3 najważniejszych czynników decydujących o rywalizacji z konkurentami. Badania pokazały, że najszybciej rosły nakłady na innowacje w sektorze produkcji

i usług. Ponadto przedsiębiorcy mają obecnie ogromną szansę na zwiększenie nakładów na innowacje i podniesienie własnych pozycji na rynku oraz zwiększenie innowacyjności własnych podmiotów. Szansą tą jest aplikowanie o fundusze unijne z programów operacyjnych na lata 2007-2013, w których jednym z głównych czynników dotacji jest innowacyjne źródło pomysłu.

Ostatnią kwestią w ramach tematyki „kondycja finansowa firm” o jaką były pytane badane przedsiębiorstwa proinnowacyjne były źródła finansowania wprowadzenia rozwiązań innowacyjnych w ostatnich dwóch latach działalności. Rozwiązania te przedstawia wykres 15.

Wykres 15. Jakie były źródła finansowania wprowadzenia rozwiązań innowacyjnych w ostatnich 2 latach

*badane firmy mogły zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Dane zawarte na wykresie 15 pokazują, że nadal najczęściej przedsiębiorców korzysta z własnych funduszy finansowych (49,1% ogółu ankietowanych) przy wprowadzaniu rozwiązań innowacyjnych, a także z kredytów bankowych (25% ogółu ankietowanych). Jednak coraz większa ilość firm wykorzystuje do tego celu fundusze unijne (16,4% ogółu ankietowanych), które stają się coraz bardziej popularną formą wsparcia w finansowaniu wszelkich przedsięwzięć przedsiębiorców. Pozostałe formy wsparcia, z których korzystają przedsiębiorcy (dotacje krajowe fundusze pożyczkowe, fundusze doręczeniowe, venture capital, pożyczki od rodziny/znajomych) stanowią 9,49%.

7. Wdrożenie innowacyjnych form

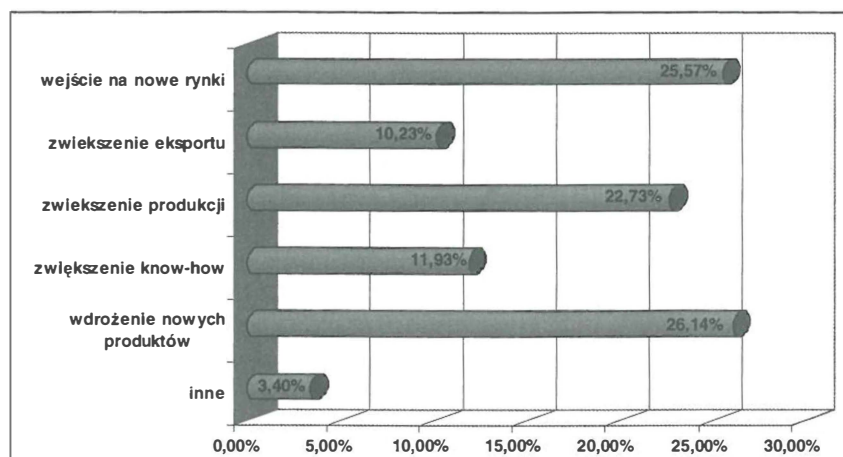
Poprzez innowacyjność gospodarki rozumie się zdolność i motywację podmiotów gospodarczych do ustawicznego poszukiwania i wykorzystywania w praktyce nowych rozwiązań badań naukowych i prac badawczo rozwojowych, nowych koncepcji, pomysłów i wynalazków. Innowacyjność oznacza także doskonalenie i rozwój istniejących technologii produkcyjnych i rozwój infrastruktury, zwłaszcza dotyczącej gromadzenia przetwarzania i udostępniania informacji³⁶.

Działalność innowacyjna wiąże się również z wykorzystaniem nowoczesnych technologii w działalności firmy. W dobie gospodarki informacyjnej duże znaczenie ma wykorzystanie technologii informatycznych.

Na pytanie dotyczące spodziewanych rezultatów realizacji celów najczęściej firm wskazało na wdrożenie nowych produktów (26,14%), następnie wejście na nowe rynki (25,57%) oraz zwiększenie produkcji (22,73%). W przypadku (11,93%) firm będzie to zwiększenie know-how, (10,23%) firm opowiedziało się za zwiększeniem eksportu. (3,40%) wskazało odpowiedź inne:

- wprowadzenie nowych usług komplementarnych;
- poprawa zaopatrzenia w wodę;
- budowa nowych odcinków kanalizacji sanitarnej;
- zagwarantowanie jakości wody pitnej;
- utylizacja osadów ściekowych.

Wykres 16. Spodziewane rezultaty realizacji celów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych
* badane podmioty mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź

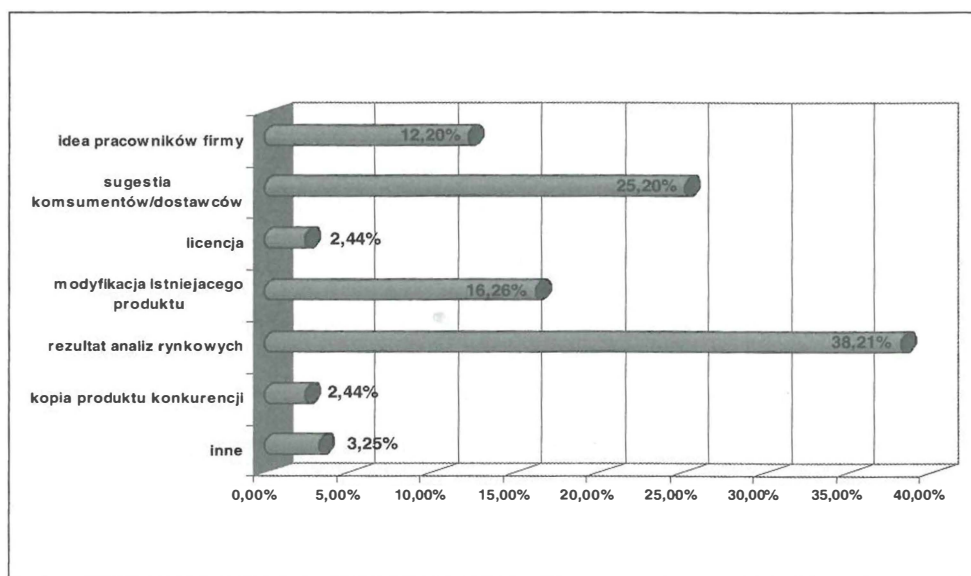
³⁶ Komitet Badań Naukowych, założenia polityki innowacyjnej państwa do 2002 r., KBN, Warszawa 1999.

8. Źródło pomysłu

Na pytanie dotyczące pochodzenia, źródła pomysłu, ankietowani wskazali łącznie 123 odpowiedzi. Z przedstawionych danych wynika, że najczęściej źródłem pomysłu jest rezultat analizy rynkowej, takiej odpowiedzi udzieliło 38,21% badanych firm. Firmy kierują się również sugestią konsumentów/ dostawców – 25,20% odpowiedzi. W przypadku 16,26% jest to modyfikacja istniejącego produktu. Przedsiębiorcy biorą pod uwagę również pomysły pracowników firmy – 12,20%. Z licencji i kopii produktu konkurencji korzysta w sumie 4,88% badanych firm. Ankietowani podają także inne źródła pochodzenia pomysłu – 3,25% udzielonych odpowiedzi tj.:

- produkt uzyskał pozytywną opinię NFOŚ i otrzymał dotację;
- sprawdzone wzorce UE;
- uruchomienie produkcji w oparciu o własne opracowania (nagrzewnice) lub opracowaną wcześniej przez producenta dokumentację;
- według poleconego rynku.

Wykres 17. Pochodzenia, źródło pomysłu

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych
 * badane podmioty mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź

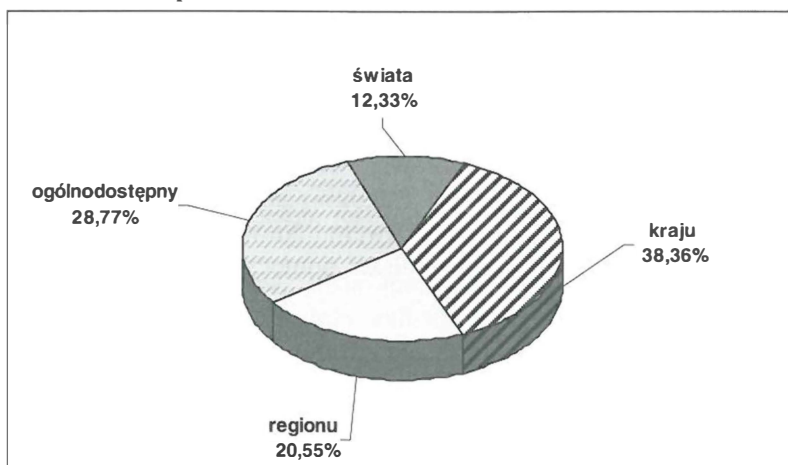
9. Unikalność produktów

Firmy z subregionu radomskiego w ciągu ostatnich lat wprowadziły na rynek 40 nowych produktów/usług z czego na rok 2007 przypada 13 wdrożonych produktów/usług. Z udzielonych odpowiedzi wynika, że produkty/usługi w większości firm są systematycznie udoskonalane.

Na unowocześnienie produktów/usług wpływ miały następujące czynniki: wzrost konkurencyjności na rynku, większe zapotrzebowanie klientów, zwiększenie produkcji, powstała nowa metoda, powstała usługa wysokodajna i wysokiej jakości, wyodrębniono wydział realizujący prace, ustawa przewozowa, certyfikat wyrobu w oparciu o nową zharmonizowaną normę branżową.

W dobie nasilającej się konkurencji niezmiernie istotne staje się wyróżnienie własnej oferty i zdobycie zaufania konsumentów. Na podstawie udzielonych odpowiedzi (wykres 18) stwierdzić można, że atutem przebadanych firm znajdujących się na terenie subregionu radomskiego, jest unikalność oferowanych produktów, które wg ankietowanych stanowią w skali kraju 37,33%, regionu – 21,33%, w skali świata jest to 12%, a w przypadku 29,33% firm jest to produkt ogólnodostępny.

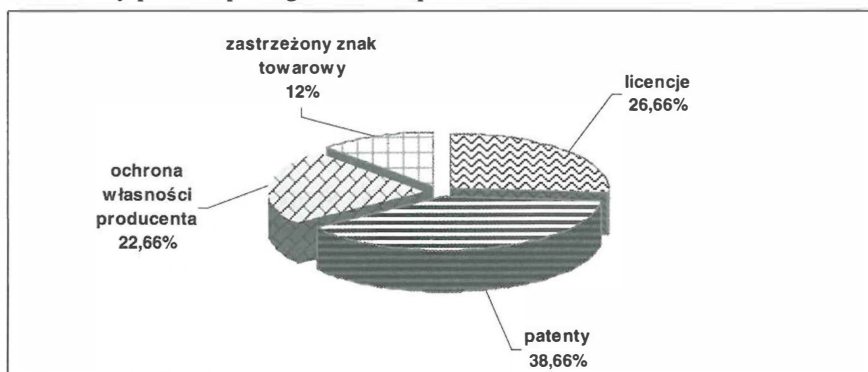
Wykres 18. Unikalność produktu w skali

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

10. Ochrona praw własności

Jednym z mierników aktywności innowacyjnej jest liczba wynalazków krajowych zgłoszonych do ochrony patentowej. Z udzielonych odpowiedzi wynika, że (38,66%) firm posiada patenty, (26,66%) firm posiada licencje, w (22,66%) firm produkty podlegają ochronie praw własności producenta, natomiast zastrzeżony znak towarowy ma (12%) firm.

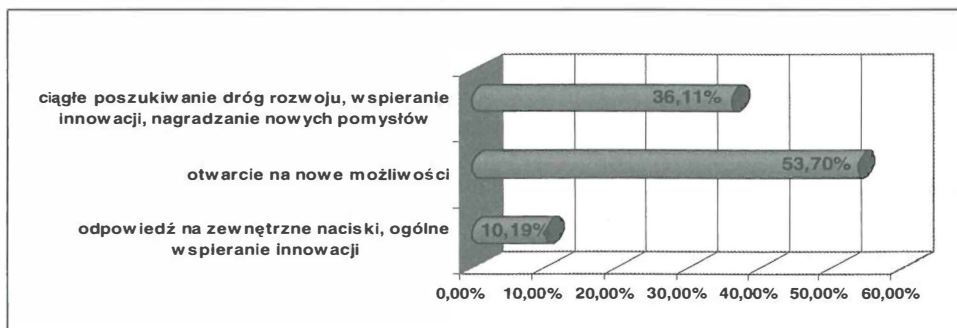
Wykres 19. Czy produkt podlega ochronie praw własności?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych
 * badane podmioty mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź

11. Skłonność firmy do innowacji

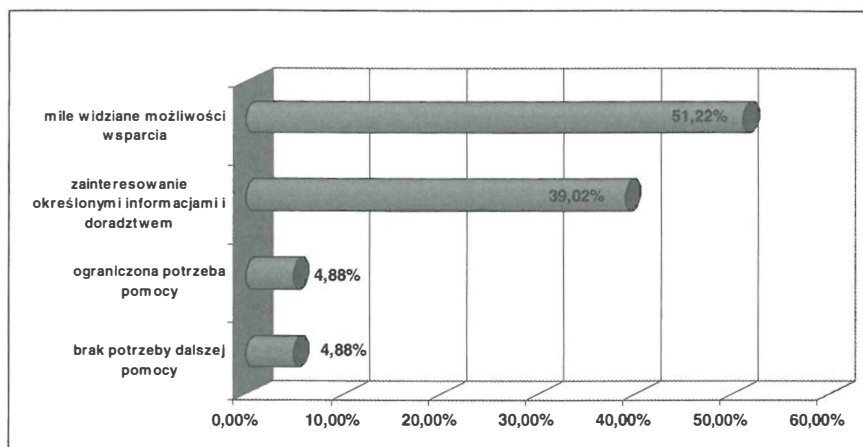
Z analizy danych wynika, że firmy działające na terenie subregionu radomskiego skłonne są do podejmowania innowacji, ponad połowa firm (53,70%) – otwarta jest na nowe możliwości, (36,11%) firm poszukuje dróg rozwoju, wsparcia innowacji oraz nagradzania nowych pomysłów. W przypadku (10,19%) skłonność ta podyktowana jest zewnętrznymi naciskami oraz ogólnym wsparciem innowacji.

Z udzielonych odpowiedzi, wynika, że firmy przejawiają skłonności do podjęcia oferowanej pomocy, w ponad połowie firm tj. (51,22%) mile widziane są wszelkie formy wsparcia i doradztwa; (39,02%) ankietowanych zainteresowana jest określonymi informacjami i doradztwem. Niewielka ilość ankietowanych opowiedziała się za brakiem potrzeby dalszej pomocy – (4,88%) oraz za ograniczoną potrzebą pomocy – (4,88%).

Wykres 20. Skłonność firmy do innowacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych
 * badane podmioty mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wykres 21. Skłonność firmy do form pomocy/wsparcia

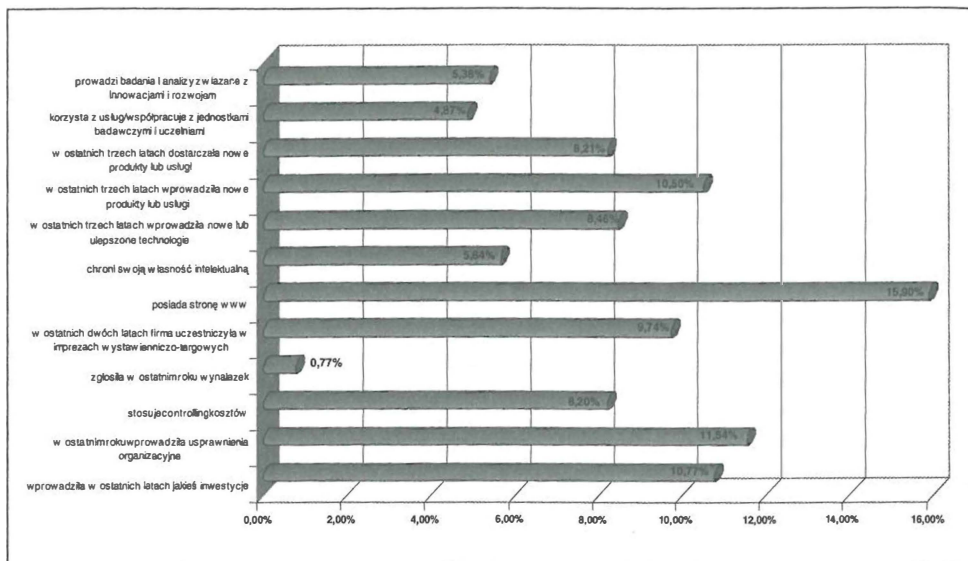
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych
 * badane podmioty mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź

12. Zakres działalności innowacyjnej w firmie

Z analizy danych wynika, że tylko 15,90% firm znajdujących się na terenie południowego Mazowsza posiada własną stronę internetową co stanowi największy odsetek udzielonych odpowiedzi, jeśli chodzi o zakres działalności innowacyjnej badanych firm.

Do głównych czynników, jakie mają wpływ na wprowadzenie innowacji w firmie wg ankietowanych należy zaliczyć: zwiększenie zysków, efektywność firmy – (14,33%), zwiększenie przewagi konkurencyjnej – (14,33%), kolejnym czynnikiem jaki ma wpływ na rozwój innowacji, to zgodność z wymaganiami klientów, dostawców, kontrahentów – (13,16%) oraz większa szansa na rozwój firmy i zdobywanie nowych rynków – (12,86%), za obniżeniem kosztów działalności firmy opowiedziało się (12,57%) badanych firm, w przypadku (12,28%) firm rozwój innowacji wpisuje się w cele i strategię przedsiębiorstwa, dla (11,98%) ankietowanych jest to zwiększenie wizerunku firmy, (7,89%) chce sprostać wymogom UE, niewielka ilość (0,58%) respondentów nie ma zdania.

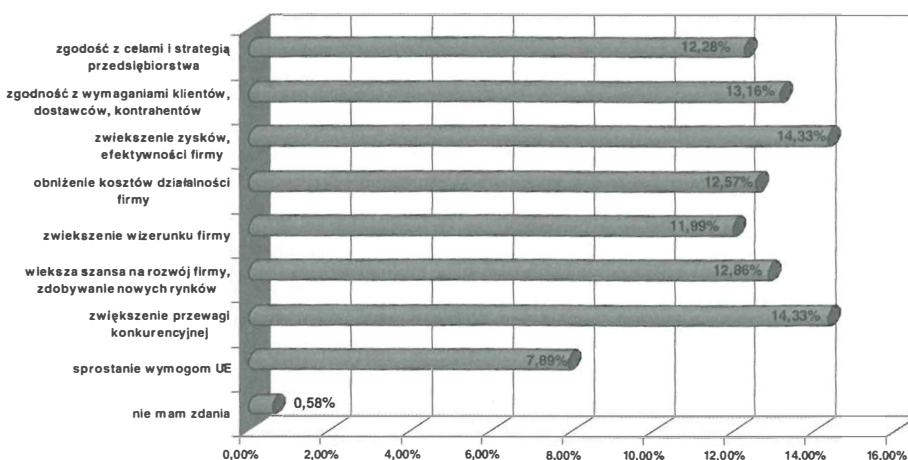
Wykres 22. Zakres działalności innowacyjnej w formie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

* badane podmioty mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź

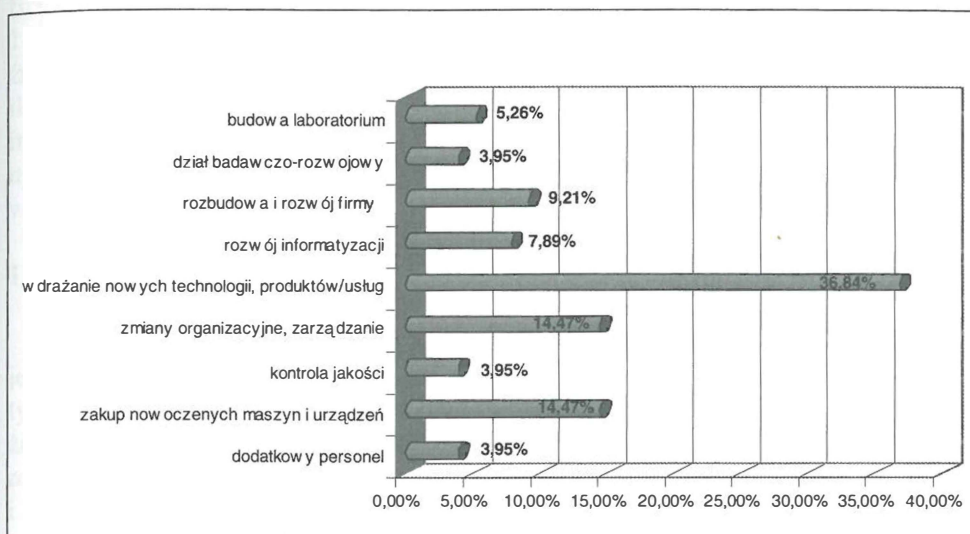
Wykres 23. Czynniki wpływające na rozwój innowacji w firmie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

* badane podmioty mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wykres 24. Obszary procesu produkcyjnego i organizacyjnego, które wymagają działań wspomagająco-innowacyjnych

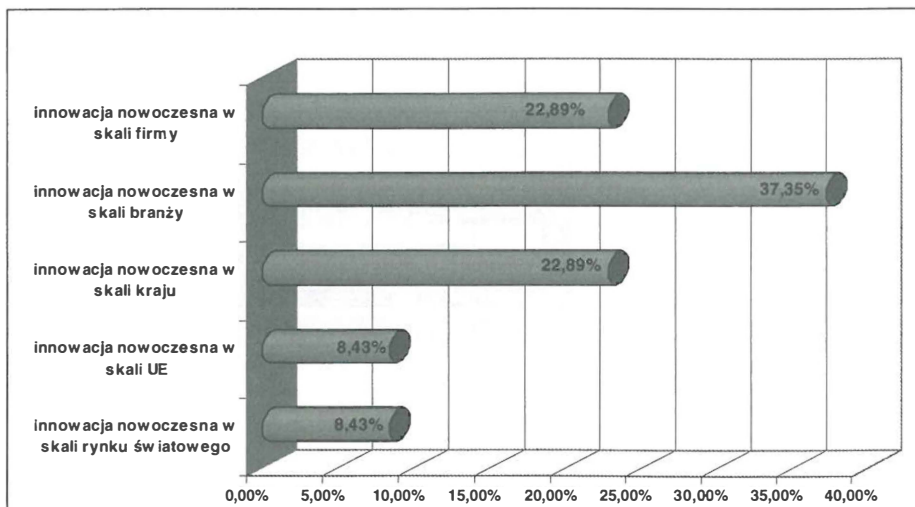

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych
* badane podmioty mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wykres 24 przedstawia obszary, które zdaniem ankietowanych firm wymagają działań wspomagająco-innowacyjnych. Największy odsetek odpowiedzi 36,84% dotyczy wdrażania nowych technologii, produktów/usług, 14,47% firm wskazało na zakup nowoczesnych maszyn i urządzeń i tyle samo na zmiany organizacyjne, zarządzanie, dużego wsparcia wymagają działania dotyczące rozbudowy i rozwoju firmy – 9,21% odpowiedzi, rozwój informatyzacji stanowi 7,89%, budowa laboratorium 5,26%, po 3,95% firm wskazało na dział badawczo-rozwojowy, kontrolę jakości oraz dodatkowy personel.

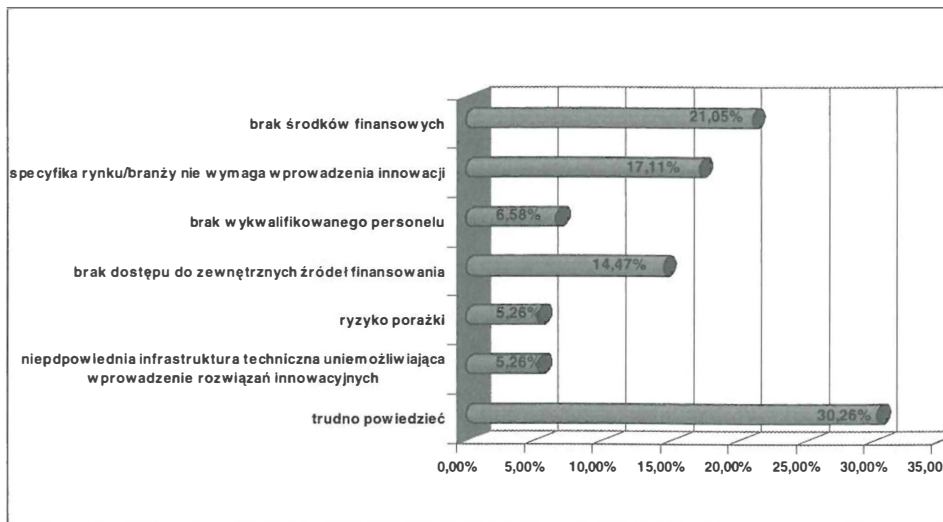
Spośród badanych przedsiębiorstw najbardziej innowacyjne rozwiązania w latach 2005-2007, z punktu widzenia badanych firm wprowadzono na rynek w skali branży – 37,35% udzielonych odpowiedzi, w skali firmy – 22,89% wskazań i tyle samo w skali kraju. Stopień nowoczesności innowacyjnych rozwiązań w skali rynku UE i rynku światowego stanowi po 8,43%.

Wykres 25. Stopień nowoczesności wprowadzonych w ciągu ostatnich dwóch lat rozwiązań innowacyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych
* badane podmioty mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wykres 26. Przyczyny dla których firmy nie wprowadzają innowacji

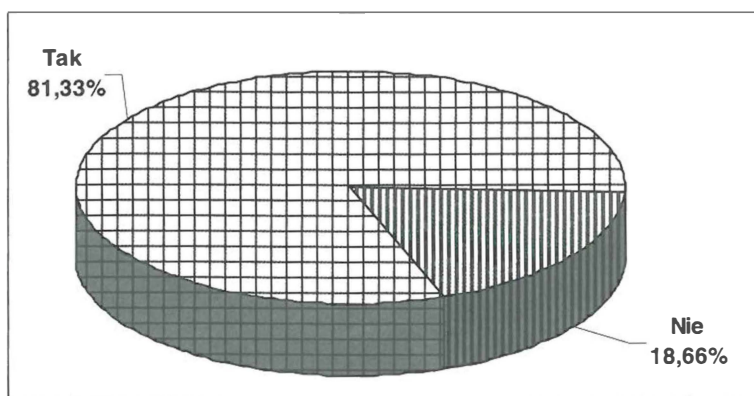
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych
* badane podmioty mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wśród przyczyn braku wprowadzenia działań innowacyjnych, większość wskazań dotyczyła braku środków finansowych – 21,05% odpowiedzi, 17,11% firm twierdzi, że specyfika rynku/branży nie wymaga wprowadzania innowacji, dla 14,47% ankietowanych czynnikiem hamującym jest brak dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania, jak również ryzyko porażki – 5,26%. Stosunkowo niewielka ilość firm jako przyczynę podaje dość istotny element, jakim jest nieodpowiednia infrastruktura techniczna uniemożliwiająca wprowadzenie rozwiązań innowacyjnych, częściej firmy skarżą się na brak wykwalifikowanego personelu – 6,58% wskazań.

13. Współpraca

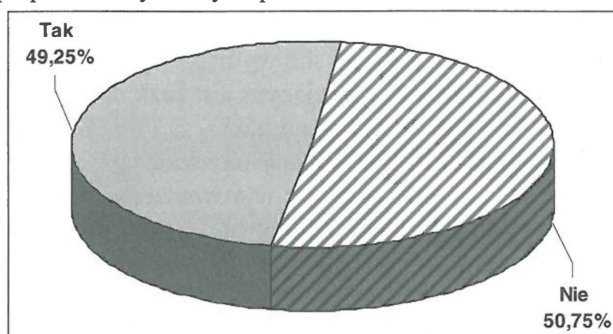
O poziomie innowacyjności i konkurencyjności regionu świadczy obecność na jego terenie instytucji wspierających wprowadzanie innowacyjności. Usytuowanie tych instytucji w przestrzeni pomiędzy twórcami a odbiorcami innowacji sprawia, że angażują się one w proces innowacji w sposób pośredni, tzn. działają na rzecz rozwoju przedsiębiorczości (poprzez doradztwo i szkolenia), przyspieszają i usprawniają transfer technologii, zwiększają efektywność wykorzystania badań naukowych przez przemysł. Na terenie subregionu radomskiego występuje zaledwie kilka instytucji otoczenia biznesu w tym niewielka część zorientowana jest na wspieranie działalności innowacyjnej, brak jest natomiast inkubatorów innowacji i parków naukowo-technologicznych.

Wykres 27. Współpraca firmy z krajowymi lub zagranicznymi przedsiębiorstwami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Z powyższego wykresu wynika, że większość 81,33% firm znajdujących się na terenie południowego Mazowsza współpracuje z krajowymi lub zagranicznymi przedsiębiorstwami. 18,66% nie podejmuje takiej współpracy.

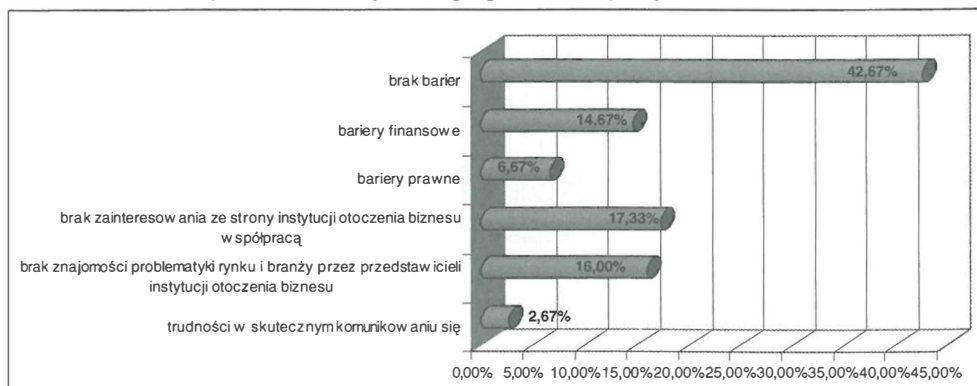
Wykres 28. Współpraca firmy z innymi podmiotami otoczenia biznesu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Jednym z analizowanych aspektów niniejszego badania było funkcjonowanie jednostek otoczenia biznesu na rzecz podmiotów gospodarczych subregionu radomskiego.

Z przeprowadzonych badań wynika, że 49,33% firm współpracuje z podmiotami otoczenia biznesu, natomiast ponad połowa (50,66%) ankietowanych udzieliła negatywnych odpowiedzi w tym zakresie.

Wykres 28 przedstawia bariery uniemożliwiające współpracę z instytucjami otoczenia biznesu, z udzielonych odpowiedzi wynika, że najczęściej firm (42,67%) wskazało odpowiedź „brak barier”, bardzo rzadko występują też trudności w skutecznym komunikowaniu się o czym świadczy niski odsetek wskazanych odpowiedzi – (2,67%). 17,33% firm skarży się natomiast na brak zainteresowania ze strony instytucji otoczenia biznesu współpracą oraz brak znajomości problematyki rynku i branży przez przedstawicieli instytucji otoczenia biznesu – (16%). Znaczący odsetek stanowią również bariery finansowe – 14,67% i prawne – 6,67%.

Wykres 29. Bariery uniemożliwiające współpracę z instytucjami otoczenia biznesu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

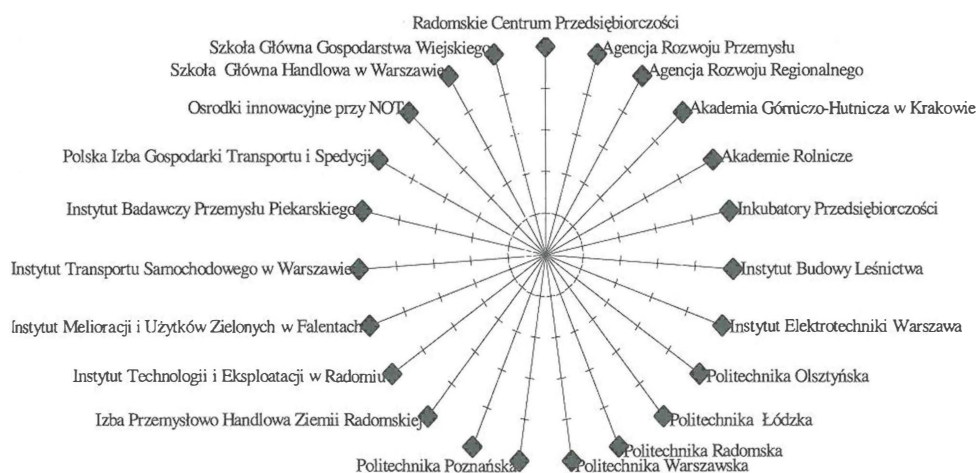
* badane podmioty mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Ze względu na to, że badane przedsiębiorstwa w niewielkim stopniu podejmują się wspólnych zamierzeń kooperacyjnych z instytucjami otoczenia biznesu, celowa wydaje się analiza znaczenia braku podejmowania takiej współpracy, która nie wynika z niechęci, czy braku zainteresowania ową współpracą ze strony samych przedsiębiorców.

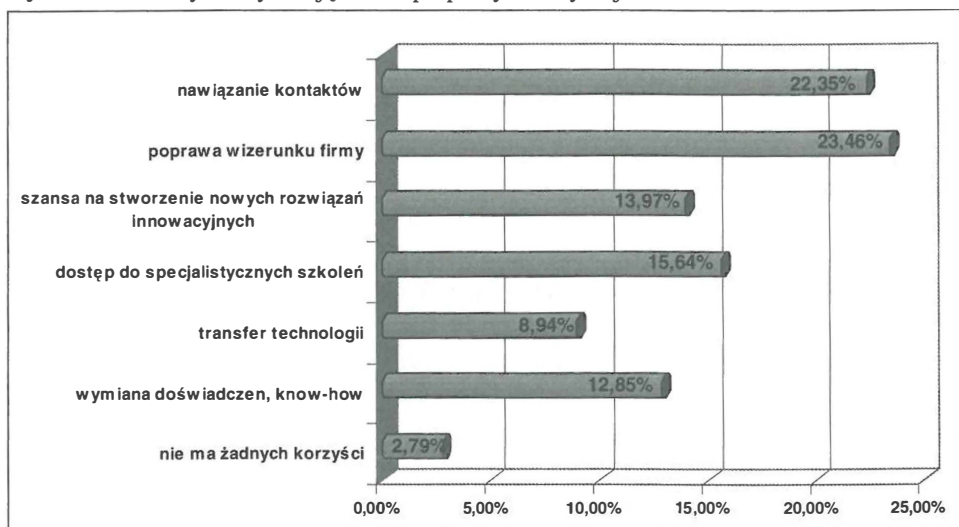
Czynnikiem hamującym dla większości firm, jak twierdzą ankietowani jest brak rozpoznania potrzeb rynkowych i branżowych, czego efektem jest niedostateczna oferta spełniająca oczekiwania respondentów.

Jeśli chodzi o współpracę firm z innymi podmiotami poza wymienionymi wcześniej instytucjami otoczenia biznesu, firmy z subregionu radomskiego chętniej kooperują z podmiotami znajdującymi się w dużych miastach. Najchętniej przedsiębiorstwa współpracują z uczelniami wyższymi – 20 odpowiedzi w tym 8 wskazało Politechnikę Radomską oraz instytutami badawczymi – 9 odpowiedzi (w tym 1 radomski), Agencja Rozwoju Regionalnego – 2 odpowiedzi, pojedyncze odpowiedzi dotyczą – Centrum Naukowo-Techniczne Kolejnictwa, ośrodek innowacyjny przy NOT, Agencja Rozwoju Przemysłu, Polska Izba Gospodarki Transportu i Spedycji oraz zagraniczne podmioty (Holandia, Dania).

Rys. 1. Wykaz uczelni wyższych i innych podmiotów, z którymi współpracują badane firmy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Wykres 30. Korzyści wynikające z współpracy z instytucjami otoczenia biznesu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

* badane mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Z przeprowadzonych badań wynika, że przynależność do instytucji otoczenia biznesu poprawia wizerunek firmy – taką odpowiedź wskazało najwięcej ankietowanych 23,46% poza tym daje możliwość nawiązania kontaktów 22,35% wskazań. Dzięki nawiązanej współpracy z instytucjami otoczenia biznesu, firmy mają dostęp do specjalistycznych szkoleń – 15,64% wskazań, co daje często szanse na stworzenie nowych rozwiązań innowacyjnych – 13,97% odpowiedzi oraz pozwala na wymianę doświadczeń, know-how – 12,85%. Niewielki procent firm korzysta z transferu technologii o czym świadczy stosunkowo niska ilość wskazań 8,94%. Natomiast 2,79% firm uważa, że nie ma żadnych korzyści wynikających ze współpracy z jednostkami otoczenia biznesu.

14. Konkurencyjność firm na rynku

Pojęcie konkurencyjności można zdefiniować jako zdolność przedsiębiorstwa do funkcjonowania w danej branży w warunkach gospodarki wolnorynkowej. Im większa konkurencyjność tym pozycja przedsiębiorstwa na rynku jest pewniejsza a jego funkcjonowanie mniej narażone na bodźce zewnętrzne i niepomyślną koniunkturę. Na konkurencyjność firmy wpływa wiele czynników. Oto najważniejsze z nich:

- innowacyjność i zaawansowanie technologiczne danego podmiotu gospodarczego,
- sieć kontaktów i kooperantów,

- ceny produktów i usług,
- jakość produktów usług,
- inwestycje własne oraz możliwość pozyskania kapitału,
- dostępność i sposób finansowania działalności,
- otoczenie biznesowe.

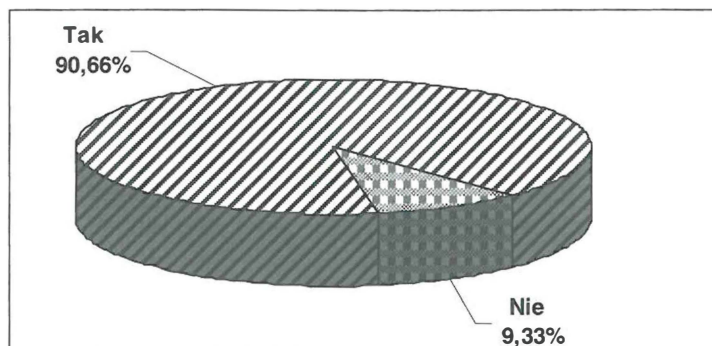
Mechanizm konkurencji sprawia, że uzyskanie wysokiej pozycji na rynku wiąże się z koniecznością podejmowania przez podmioty gospodarcze działań podnoszących ich atrakcyjność.

Przewagę nad rywalami mogą posiadać podmioty, które mają zdolność i potencjał umożliwiające osiągnięcie przewagi konkurencyjnej. Firmy, aby móc konkurować muszą być najpierw same konkurencyjne. Jednym z kluczowych czynników konkurencyjności przedsiębiorstw są innowacje. Elastyczność działania i nowe rozwiązania w zakresie zarządzania, a przede wszystkim innowacyjność są niezbędne dla utrzymania i poprawy pozycji konkurencyjnej.

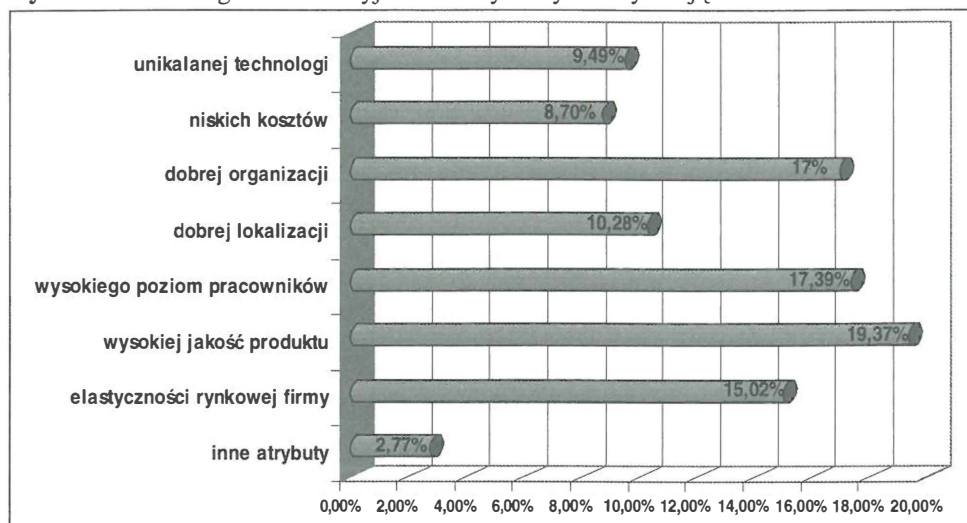
Wśród przebadanych 75 proinnowacyjnych firm na terenie subregionu radomskiego, 68 (90,66%) ankietowanych twierdzi, że firma posiada przewagę konkurencyjną na rynku, tylko 7 (9,33%) firm nie ma takiej przewagi.

Z udzielonych odpowiedzi wynika (wykres nr 32), że na przewagę konkurencyjności firmy wpływ mają wg ankietowanych głównie trzy czynniki do, których zaliczyć można: wysoką jakość produktu (19,37%), wysoki poziom pracowników (17,39%), oraz dobrą organizację (17%). Na wzrost konkurencyjności firmy wpływ mają również pozostałe ważne czynniki, do których ankietowani zaliczają: elastyczność rynkową firmy (15,02%), dobrą lokalizację (10,28%), unikalną technologię (9,49%) oraz niskie koszty (8,70%). Ankietowani wskazali także na inne atrybuty tj. 2,77% odpowiedzi: dobra i wysoka klasa autobusów, doświadczenie, duże sieci sprzedaży 59 oddziałów w Polsce, wysoka specjalizacja maszyn, promocja i reklama.

Wykres 31. Czy w ocenie Państwa, firma posiada przewagę konkurencyjną na rynku?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Wykres 32. Przewaga konkurencyjności firmy na rynku wynikająca z:

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

* badane podmioty mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Bazując na odpowiedziach ankietowanych można stwierdzić, że o przewadze konkurencyjności firmy świadczy wysoka jakość produktu, na którą decydujący wpływ ma dobra organizacja i dobrze wykwalifikowani pracownicy.

15. Szanse i bariery rozwoju firm

Innowacje stają się dzisiaj jedną z najważniejszych broni w walce konkurencyjnej, podstawowym elementem strategii dobrze zarządzanych przedsiębiorstw i to zarówno elementem działania ofensywnego, polegającego na wchodzeniu na nowe rynki, jak i działania defensywnego, chroniącego je przed zagrożeniem ze strony rzeczywistych i potencjalnych konkurentów. Strategię takich przedsiębiorstw cechuje tzw. dynamizm innowacyjny, który rozumiany jest jako otwarcie się na wszelkiego rodzaju nowości, ciągłe poszukiwanie nowych idei, pomysłów i rozwiązań oraz szybkie ich wprowadzanie do praktyki. Firmy dziś często napotykają na swej drodze szereg barier, negatywnie wpływających na ich rozwój. Możemy do nich zaliczyć³⁷:

- bariery biurokratyczne np. skostniałe struktury organizacyjne i stereotypy myślenia,
- bariery ekonomiczne np. brak odpowiednich środków finansowych,
- bariery psychospołeczne np. obawa pracowników przed utratą dotychczasowego bezpieczeństwa,
- brak zrozumienia potrzeby innowacji,
- obawa przed popełnieniem błędu,

³⁷ <http://www.anonimus.com.pl/J.Penc.html>

- brak zdolności menedżera do twórczego myślenia oraz brak umiejętności organizacyjnych.

Powyższe bariery w znacznej mierze ograniczają rozwój firm i utrudniają kreowanie i wprowadzanie innowacji oraz osłabiają efekty planowanych przeobrażeń. Opór przedsiębiorstwa wobec zmian tkwi głównie w jego podsystemie społecznym, w cechach psychologicznych pracowników i ich wzajemnych interakcjach.

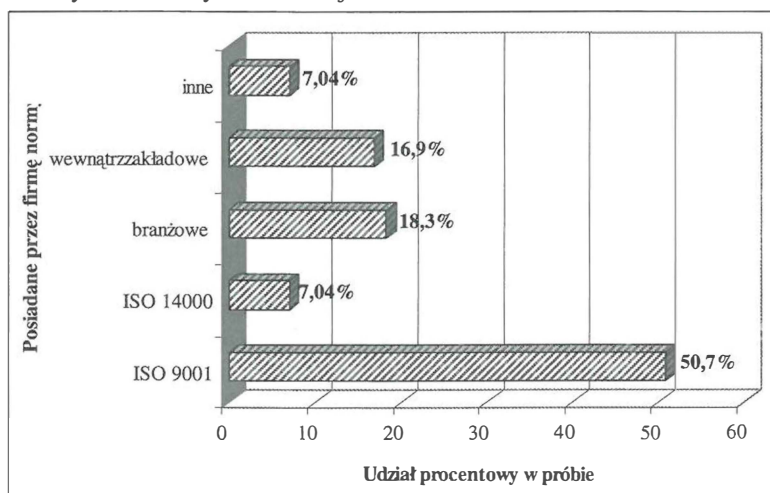
W ramach II etapu badań nt. "Zbadanie potencjału innowacyjnego subregionu radomskiego" zanalizowano 75 firm, wybranych na podstawie I etapu badań jako najbardziej innowacyjne w subregionie radomskim. Przeprowadzone w firmach ankiety pozwoliły dokonać oceny rozwoju najbardziej innowacyjnych przedsiębiorstw jak i pomogły ustalić główne szanse i bariery decydujące o rozwoju firm w regionie południowego Mazowsza.

Normy jakości

Jednym z czynników decydujących o prawidłowości rozwoju firm jest korzystanie i posiadanie norm jakości czy to w odniesieniu do produkcji czy też usług. Posiadanie takich norm przez podmioty gospodarcze świadczy o ich poziomie technologicznym, jak i innowacyjnym. Brak norm jakości znacznie ogranicza firmę i jest dużą barierą w jej rozwoju. Jak wynika z wyników badań zestawionych na wykresie numer 33. Spośród 75 badanych firm (50,7%) z nich posiada normy ISO 9001, (7,04%) ISO 14 000. Inne normy, z których korzystają firmy to:

- branżowe (posiada je 18,3%) badanych podmiotów gospodarczych,
- wewnątrzzakładowe (16,9%)
- inne (7,04%).

Wykres 33. Czy firma korzysta z norm jakości?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Bardziej szczegółowe odpowiedzi respondentów dotyczące posiadanych norm zestawiono poniżej:

- ISO 17025 PN-EN ISO/IEC 17025:2005 – „ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących”. Niniejsza norma zawiera wszystkie wymagania, jakie powinny spełnić laboratoria badawcze i wzorcujące, jeżeli chcą wykazać, że stosują system zarządzania, są kompetentne technicznie i są zdolne do uzyskiwania wyników miarodajnych. Norma obejmuje badania i wzorcowania, które są wykonywane przy wykorzystaniu metod znormalizowanych, metod nieznormalizowanych oraz metod, które zostały opracowane w laboratorium³⁸.
- Branżowe Szkolenia programy komputerowe.
- DQMS ustanowiona dla Autoryzowanych Dystrybutorów przez koncern ExxonMobil dla produktów olejowych.
- EN ISO 3834-3 zakres certyfikacji kompetencji osób obejmuje: zaplataczy lin, spawaczy, operatorów urządzeń spawalniczych oraz nastawiaczy zgrzewania oporowego.
- ASME – Amerykańskie Stowarzyszenie Inżynierów Mechaników.
- IFS, BRC – system zarządzania bezpieczeństwem żywności.
- normy branżowe i wewnątrzzakładowe wykorzystywane są w zakresie niezbędnym do wykonywania części i podzespołów dla pojazdów szynowych.
- TUV AD 2000 MERKBLATT HPO – dopuszczanie technologii spawania wg EN ISO 15614 i AD 2000-Merkblatt HP 2/1.

Bariery rozwoju firm

Każda nawet najlepiej prosperująca firma boryka się w swej działalności z różnorodnymi ograniczeniami, które znacząco wpływają na dalszy jej rozwój. Z badań wynika, że w 15,3% badanych przedsiębiorstwach dużym problemem jest brak środków na uruchomienie nowej produkcji. Kolejnymi ograniczeniami ich rozwoju są:

- brak dostępu i środków do nowych technologii – 11,3%,
- brak wysoko wykwalifikowanej kadry kierowniczej – 8,87%,
- złożona procedura certyfikacji wyrobów – 7,26%,
- brak kapitału obrotu – 5,65%,
- koszty badań i rozwoju – 24,2%,
- brak zamówień – 12,1%,
- niski poziom kwalifikacji siły roboczej – 1,59%

Jak wynika z przeprowadzonych ankiet największym ograniczeniem (24,2%) w rozwoju firm jest wysoka konkurencja (tabela 3).

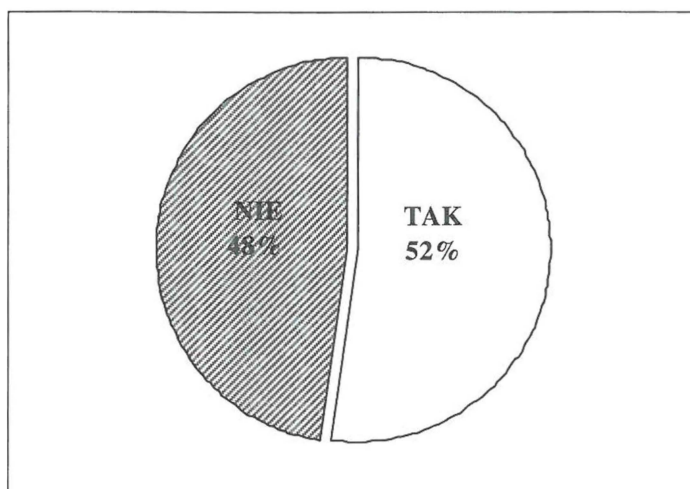
³⁸ <http://www.iso-system.com.pl/slownik/ISO-17025.htm>

Tabela 3. Ograniczenia firm w dalszym ich rozwoju

Jakie ograniczenia dostrzegacie Państwo w dalszym rozwoju firmy	Udział procentowy w próbie [%]
niski poziom kwalifikacji siły roboczej	1,59
brak środków na uruchomienie nowej produkcji	15,3
brak dostępu i środków do nowych technologii	11,3
brak wysoko wykwalifikowanej kadry kierowniczej	8,87
złożona procedura certyfikacji wyrobów	10,5
wysoka konkurencja	7,26
koszty badań i rozwoju	24,2
brak zamówień	12,1
brak kapitału obrotowego	5,65
inne	3,23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

W dalszej części badań sprawdzano, czy firmy posiadają formalny biznesplan. Ze względu na to, że istotą biznesplanu jest planowanie strategiczne wytyczające cele, metody, działania oraz dokonywanie właściwego wyboru spośród kilku wariantów inwestycyjnych. Dobrze sporządzony, może gwarantować sukcesy firmy oraz wpływać korzystnie na rozwój jak i podwyższać przewagę konkurencyjną. Z przeprowadzonych badań wynika, że ponad połowa innowacyjnych firm (52,2%) posiada biznesplan, jego brak wskazało 47,8% badanych przedsiębiorstw (wykres 35).

Wykres 35. Czy istnieje formalny biznes plan?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Na pytanie: „Jaka jest strategia firmy na najbliższe 5 lat najczęściej?” firmy udzieliły następujących odpowiedzi:

- dotarcie do większej grupy klientów biznesowych – 9,33%,
- kompleksowość wykonywanych usług – 5,33%,
- optymalizacja kosztów – 1,33%,
- podwyższenie jakości – 5,33%,
- zwiększenie produkcji – 13,3%,
- zwiększenie sprzedaży – 6,66%,
- utrzymanie pozycji lidera w subregionie radomskim – 6,66%.

Ważnymi czynnikami z punktu widzenia szans rozwoju badanych firm jest również stworzenie warunków do badań i rozwoju technologii – (2%), budowa infrastruktury drogowej (2%), certyfikacja wyrobów – (2%), inwestycje i nowe technologie – (2%), wejście na nowe rynki (4%), modernizacja urządzeń (2%), działania na rzecz ochrony środowiska – (10,11%), zwiększenie liczby szkoleń i dokładne sprecyzowanie ich tematyki – (5,1%), poszerzenie parku maszynowego – (7,1%), poszerzenie asortymentu – pozyskanie nowych klientów – (7,64%), zwiększenie ilości miejsc – (3,23%). W ciągu najbliższych 5 lat wybrane do badań jako najbardziej innowacyjne firmy zamierzają także zwiększyć sprzedaż towarów i usług. W celu zwiększenia wydajności i efektywności działań na rzecz rozwoju w wielu firmach planowany jest zakup nowego parku maszynowego. Ważnym elementem planowanych przedsięwzięć jest zwiększenie zatrudnienia – (1,33%) Udzielone wyżej odpowiedzi wskazują, że firmy dążą do usprawnień, jak i zmian dotychczasowych technologii, co może dobrze wpływać na ich przyszłą pozycję na rynku.

Kolejnym badaniem zagadnieniem było sprawdzenie jakich spodziewanych rezultatów oczekują firmy z realizacji celów. Najwięcej firm (26,1%) oceniło, że jest to wdrożenie nowych produktów, następnie wejście na nowe rynki (25,6%), zwiększenie produkcji (22,7%), zwiększenie know-how (11,9 %) oraz zwiększenie eksportu (10,2%) (tabela 4).

Tabela 4. Jakie są spodziewane rezultaty realizacji celów firmy?

WYSZCZEGÓLNIENIE	Udział procentowy w próbie
wejście na nowe rynki	25,60
zwiększenie eksportu	10,25
zwiększenie produkcji	22,72
zwiększenie know-how	11,90
wdrożenie nowych produktów	26,12
inne	3,41

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

W zależności od profilu działalności 3,41% firm wśród innych spodziewanych rezultatów wymieniła m.in.:

- przedsięwzięcia ekologiczne – 0,85%,
- poprawę zaopatrzenia w wodę – 1,25%,
- budowę nowych odcinków kanalizacji sanitarnej – 1,25,
- zagwarantowanie jakości wody pitnej – 0,51%.

Istotną szansą dla rozwoju firm są nowe rynki dla produktów i usług. Z przeprowadzonych w ramach projektu badań wynika, że najczęściej jest to rynek wschodni m.in.:

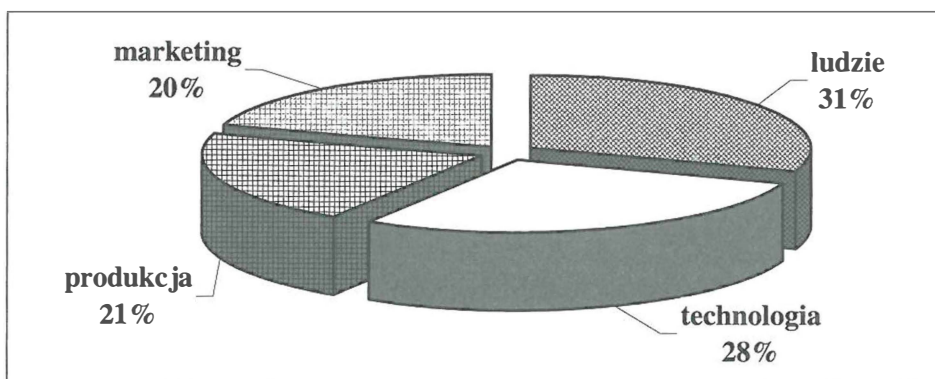
- Chiny,
- Bałkany, kraje nadbałtyckie, Rosja,
- Indie,
- Litwa,
- Azja, Bliski Wschód.

Poza tym swoje produkty i usługi badane firmy sprzedają do krajów skandynawskich, jak i innych krajów Unii Europejskiej.

Zasoby wewnętrzne firm

Na pytanie czy firma posiada wewnętrzne zasoby mogące zaspokoić potrzeby nowych rynków udzielono w sumie 142 odpowiedzi. Z badań wynika, że 31% ankietowanych wskazywało, że są to ludzie, 28% – technologie, 21% badanych firm uzależnia potrzeby te od produkcji, a 20% od marketingu (wykres nr 36).

Wykres 36. Posiadanie wewnętrznych zasobów mogące zaspokoić potrzeby nowych rynków*

* badane firmy mogły udzielić więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Sukces i porażka

Kolejnym badanym zagadnieniem było sprawdzenie jakie czynniki wpływają na sukces lub porażkę nowo wprowadzonego w firmie produktu lub usługi. Najczęściej wymieniane przez ankietowanych czynniki wpływające na sukces produktu lub usługi to:

- spełnianie wymogów klientów – 3%,
- minimalizowanie kosztów wytwarzania – 11,1%,
- cena surowca – 12,4%,
- doświadczenie i fachowość pracowników – 12,26%,
- wysoka jakość produktów i usług – 0,89%,
- działania marketingowe (reklama) – 1,56,
- dobra organizacja pracy, otwarcie na potrzeby klientów – 1,50%,
- elastyczność ofert – 4,76%,
- umiejętny dobór właściwych technologii – 1,50%,
- innowacyjna technologia – 35,4%,
- jakość – 16%,
- konkurencyjność – 5%,
- miękkie koszty produkcji – 1%,
- wiedza o rynku i jego potrzebach – 1,2%,
- mobilność – 2,60%,
- podnoszenie kwalifikacji pracowników – 1,33%,
- urządzenia do produkcji zaprojektowane i wykonane we własnym zakresie – 1%.

Czynniki wpływające na porażkę produktu lub usługi

Z badań wynika, że sukcesy firm zależą w głównej mierze od: ceny surowców, elastyczności ofert, innowacyjnych technologii, jakości wykonywanych produktów i usług, dużej wiedzy o rynku i jego potrzebach, podnoszenie kwalifikacji pracowników, dobrej organizacji poprzez własne opracowanie. Według ankietowanych porażka firm zależy głównie od niewystarczających możliwości produkcyjnych, wysokich kosztów urządzeń oraz ograniczonej swobody w podejmowaniu decyzji ze względu na politykę państwa. Inną przyczyną porażki jest:

- niewystarczające możliwości produkcyjne – 25,3%,
- wysokie koszty urządzeń – 30%,
- brak nowoczesnego parku maszynowego – 35%,
- zbyt ograniczona swoboda w podejmowaniu decyzji ze względu na politykę państwa – 10%.

Potrzeba współpracy w zakresie opracowania innowacji produktowych i technologicznych jest najsilniej odczuwalna w miarę rozwoju przedsiębiorstwa. Wśród czynników utrudniających współpracę przedsiębiorstw z podmiotami tj.: wyższe

uczelnie, inkubatory przedsiębiorczości, agencje rozwoju regionalnego, parki technologiczne, jednostki naukowo-badawcze czy instytucje otoczenia biznesu z wypowiedzi respondentów można wnioskować, że najczęściej współpraca ta zależy od niezajomości potencjału tych jednostek, zbyt małej ilości tych ośrodków w regionie oraz zbyt wysokich kosztów współpracy. Z badań wynika, że 49% wybranych firm proinnowacyjnych podejmuje współpracę z innymi podmiotami, a 51% nie podejmuje takiej współpracy.

16. Wnioski

1. Dominującymi profilami działalności firm innowacyjnych w subregionie radomskim są: przemysł spożywczy (46,59%), handel hurtowy i detaliczny (19,98%), budownictwo (7,99%) i transport (7,98%). Wynika to ze specyfiki subregionu i negatywnymi skutkami transformacji ustrojowej.
2. W działalności przedsiębiorstw pojawiają się nowe rynki zbytu dla produktów i usług – są to przede wszystkim kraje Europy Wschodniej (Litwa, Łotwa i Ukraina), a także rynki zbytu dotyczące branży energetycznej, ciepłowniczej, a także budowlanej zarówno w kraju jak i za granicą.
3. Najbardziej innowacyjne przedsiębiorstwa subregionu radomskiego posiadają bardzo dobrą kondycję finansową, a co za tym idzie dobrze zarządzają własnym kapitałem, potencjałem i zasobami firmy.
4. Wdrożone w przedsiębiorstwach działania innowacyjne, przynoszą firmom olbrzymie korzyści, zarówno materialne, jak i niematerialne. Dlatego też firmy dążą do coraz bardziej nowoczesnych technik innowacyjnych wprowadzanych w swojej działalności, dzięki czemu stają się bardziej efektywne i skuteczne w działaniu.
5. Połowa z badanych innowacyjnych przedsiębiorców korzystała z funduszy unijnych, natomiast połowa nie wykorzystywała jeszcze tego typu źródła finansowania.
6. Udziałowcy zagraniczni mają wpływ na innowacyjne pomysły i rozwiązania w przedsiębiorstwie, a nawet inicjują do wprowadzania coraz to nowszych i bardziej innowacyjnych pomysłów i rozwiązań w firmach.
7. Głównymi źródłami finansowania rozwoju firm były kredyty bankowe, dotacje unijne i leasing.
8. Badane firmy twierdzą, że innowacyjność odgrywa w ich działalności olbrzymią rolę i decyduje o ich pozycji na rynku. Stąd coraz więcej nakładów przeznaczanych jest w firmach na innowacje. Najszybciej rosły nakłady na innowacje w sektorze produkcji i usług.
9. Przedsiębiorcy korzystają z własnych funduszy finansowych przy wprowadzaniu rozwiązań innowacyjnych, kredytów bankowych, a także funduszy unijnych.
10. Największe problemy z jakimi borykają się firmy wdrażające nowe technologie to: brak wystarczającej wiedzy na temat tej technologii, dodatkowych kosztów jej uruchomienia; braku właściwych kwalifikacji pracowników

szczególnie do obsługi urządzeń informatycznych, długotrwałe oczekiwanie na pozwolenie budowy, ograniczone środki finansowe na badania i rozwój, nieterminowość harmonogramów wdrożeń, niska kwalifikacja pracowników i nieznamość technologii, konieczność zaprojektowania i wykonania urządzeń pomocniczych, przeszkolenie pracowników, przygotowanie instrukcji i planu produkcji.

11. Zdaniem badanych przedsiębiorstw problemy związane z wdrażaniem nowych technologii można rozwiązać poprzez: przeprowadzenie specjalistycznych szkoleń wewnętrznych i zewnętrznych, stworzenie własnego zespołu konstruktorów, zwiększenie nakładów na potencjał ludzki, dotacje wspomagające z UE, granty na badania, zakup nowszych maszyn i urządzeń, systemowe zmiany prawne, dobry kontakt z podwykonawcami usług, dobry kontakt z odbiorcami usług.
12. Dla właściwego rozwoju badanych firm dość istotne jest m.in.: podążanie za trendami światowymi w produkcji, ciągła modernizacja technologii, wymiana zużytych maszyn i urządzeń oraz zakup całkowicie nowych technologii.
13. Brak znajomości problematyki rynku i branży przez przedstawicieli otoczenia biznesu.
14. Firmy poszukują dróg rozwoju, otwarte są na nowe możliwości i podejmowanie innowacji.
15. Przedsiębiorstwa innowacyjne subregionu radomskiego nie posiadają środków na wdrażanie innowacji.
16. Wśród przedsiębiorców w subregionie radomskim dobrze rozwinięta jest kooperacja z krajowymi i zagranicznymi przedsiębiorstwami.
17. Największego wsparcia wymagają działania dotyczące wdrażania nowych technologii, produktów i usług.